Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 14. marec 1985
številka 10, letnik 44, cena 25 din

NAŠA TEMA:

Načrtujemo vsak zase?

Če je previdnost mati modrosti, potlej bi lahko za oblikovalce občinskih resolucij o letošnjem družbenoekonomskem razvoju rekli, da so previdni in modri hkrati. Lažje je namreč v občinah delati na odgovornih položajih, če načrtovane cilje razvoja izpolnijo, in bržkone še lažje, če jih presežejo. Takšno »zahrbtno« stališče je bilo čutiti v naših pogovorih z najodgovornejšimi v ljubljanski občini Šiška, Mariboru, Sežani, Domžalah in Celju, čeprav ga niso na glas povedali. Te občine smo obiskali, da bi se nekolikanj podrobneje seznanili z odstotki, ki ponazarjajo razvojne cilje v posameznih občinah. Pa tudi zato, da bi na kraju samem, kot navadno pravimo, spoznali vzroke, da v posameznih občinah niso ofenzivnejši v letošnji razvojni politiki. Denimo, da našteti pomisleki spadajo bolj v tisti koš, ki bi mu lahko rekli previdnost; povezani pa so tudi z načrtovanjem v organizacijah združenega dela.

Vprašanje pa je, če je politično modro biti zmeraj »preveč previden« in si zadajati takšne cilje, ki jih je moč sorazmerno zlahka doseči. Zanimivo je, da v nobeni občini, ki smo jo obiskali, niso načrtovali petodstotne rasti družbenega proizvoda, čeprav smo ta cilj zapisali v republiški resoluciji o družbenoekonomskem razvoju. V republiškem izvršnem svetu in v sindikatih so že večkrat opozorili, da je teh pet odstotkov, ustvarjenih predvsem z boljšim gospodarjenjem, tisti cilj, ki ga moramo doseči, če hočemo ohraniti sedanjo raven realnega življenjskega standarda zaposlenih in v globalu izpolniti letošnje razvojne cilje. Tudi o tem, da je to mogoče doseči, nihče ne dvomi. Pa vendarle so v občinah načrtovali drugače. Kako, preberite na srednjih straneh časnika.

Marjan Horvat

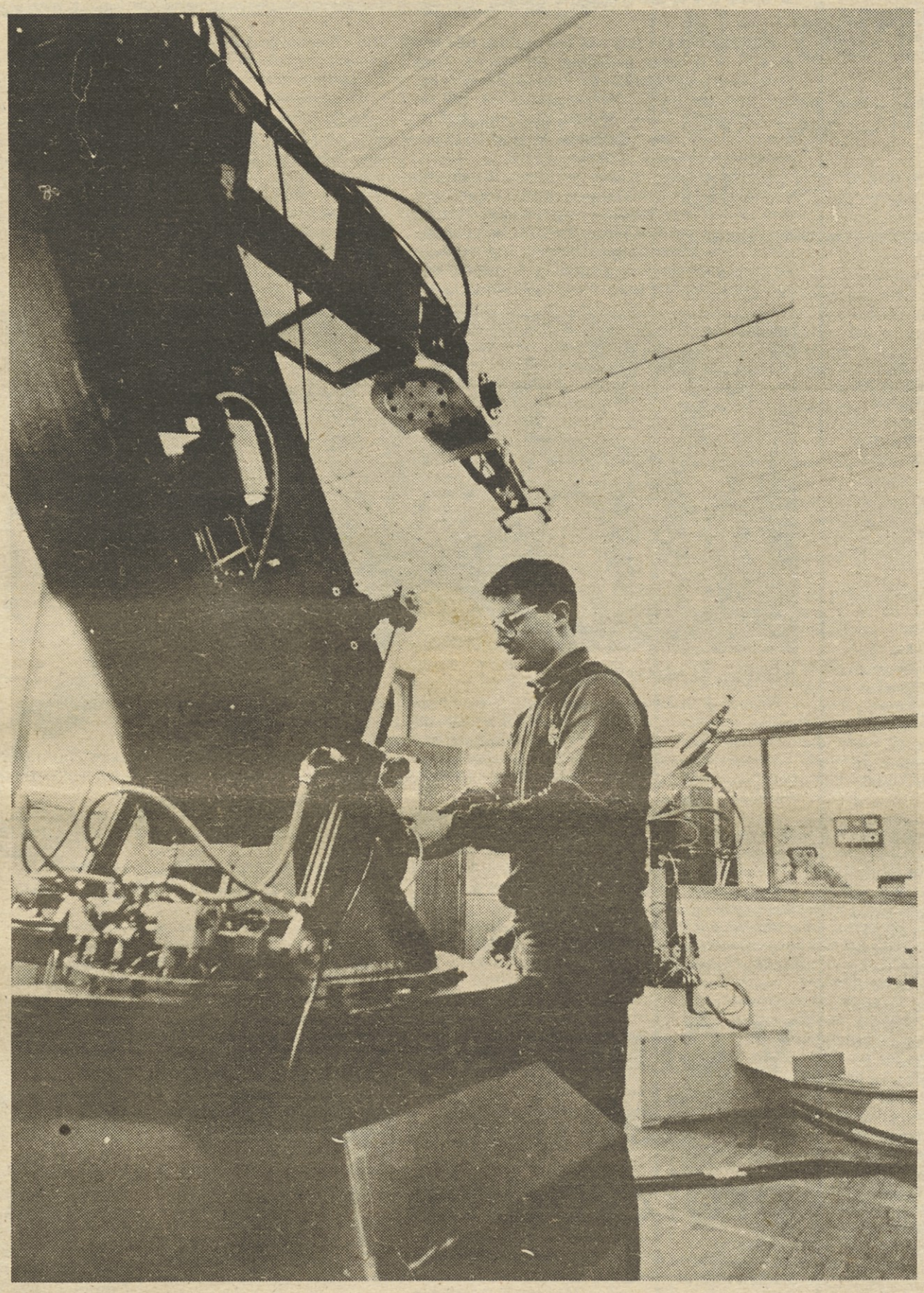

Kaj o tem menite vi?

V teh dneh, ko vkljub zagotovilom z najvišjih vrhov, da velja naša skrb v največji meri in edino delovnemu človeku, na njegova ramena pa dežuje vse več bremen, je vsaka dodatna prisila še kako tvegana in politično nesprejemljiva.

Denimo nedavni primer odklopa ogrevanja velikega stanovanjskega objekta v Žalcu, češ da nekateri stanovalci niso poravnali računov za ogrevanje.

Pustimo ob strani vrste različnih odklopov, ko gre za neporavnane račune za elektriko, vodo, vrtec ali komunalni prispevek, ki jih je že mnogo in jih bo še več tudi zaradi ribarjenja v kalnem, ter se vprašajmo, kdo ima pravico, moč in hrabrost, da v najhujši zimi odklopi ogrevanje večstanovanjskega bloka zato, ker naj nekateri ne bi (prizadeti z dokumenti dokazujejo nasprotno) plačevali ogrevanje.

Kot je znano, v teh primerih deluje naš samoupravni delegatski sistem, ki je v konkretnem primeru »odbor«, plačilo ogrevanja pa je razdeljeno na vse leto in ne samo na zimski čas. Iz tega najprej sledi, da ta »odbor« ne deluje v vseh smereh enako uspešno in takoj za tem vznikne vprašanje, kdo in kako gospodari s tako zbranim denarjem, da pride v najkritičnejšem trenutku do kratkega stika.

Poanta je jasna: odklop ogrevanja v letnem času bi bil brez haska, ker stanovanj nihče ne ogreva. Odklop enega stanovanja, v katerem biva »grešnik«, ni mogoč, izklop vse stanovanjske zgradbe pa je dovolj zastrašujoč, da lahko doseže širše učinke in zastraši še tiste grešnike v drugih, še večjih stanovanjskih objektih!

Tako torej ostane vprašanje, kako gospodarimo, kako načrtujemo in kako dejansko porabimo denar za ogrevanje, ki marsikje že visoko prerašča strošek bivanja. Občani vam na pamet naštejejo vse znane in neobelodanjene malverzacije z dinarjem, ki je bil namenjen za ogrevanje. Ne samo v Žalcu, Ljubljani, Kočevju, na Jesenicah ali v Kranju. Niso samo v tem ali onem mestu »čez noč« zamenjevali kotlovnic, prehajali s trdega na tekoče gorivo, z mazuta na plin in spet nazaj na premog, gradili kotlovnice in jih čez dve leti opuščali, ker so zgradili še večje, vgrajevali neustrezne toplovodne naprave, da bi komaj zakopane kanale znova odpirali, trgali zelenice, pločnike in ceste, da bi na koncu prišli do skupnega imenovalca — porabnika, in ga postavili pred dejstvo — novo ceno ogrevanja. V Žalcu so spet uporabili že preizkušen prijem — prisilo. Po našem mnenju nad — nepravimi...

Za uredništvo
Janez Sever

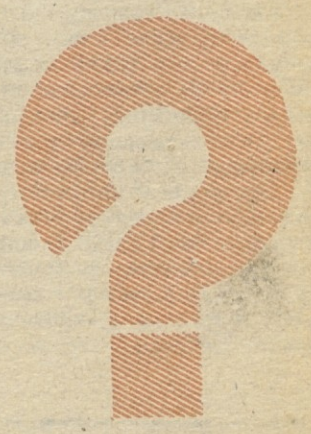

Začarani krog

Cene na drobno so se januarja letos povečale za 9,2 odstotka (v naši republiki za 9,3 odstotka), februarja pa še za 4 odstotke (v Sloveniji za 3,8 odstotka). Naše možnosti za uspešnejši nastop na tujih tržiščih so se tako še zmanjšale, tudi življenjska raven se je nevarno znižala. Zato je najpomembnejša naloga sindikata, partije in drugih subjektivnih sil, pa tudi zvezne vlade, gospodarske zbornice in združenega dela, da obrzdajo dvigovanje cen, ki mu ni videti konca. To pa je veliko lažje zapisati kot uresničiti. Korenin inflacijske rasti (neučinkovito gospodarjenje, nizka produktivnost dela, slaba izkoriščenost obstoječih zmogljivosti, preobsežna družbena nadgradnja) namreč še nismo niti poskušali izruvati, kaj šele, da bi dosegli kakšne rezultate. Zato ni nič čudnega, da sami sebi bijemo plat zvona in da smo zaradi naraščajoče inflacije vse bolj zaskrbljeni.

Sindikat naj bi bil v prvi vrsti protiinflacijskega boja, ki naj bi postal sestavni del dolgoročnih stabilizacijskih prizadevanj. Toda nekateri sindikalni aktivisti se bojijo, da bodo v tej akciji ostali osamljeni, kot se je menda v preteklosti že zgodilo. To pa je težko verjeti, saj je naš samoupravni sistem vendarle tako naravnan, da je gospodarska stabilizacija in družbeni nadzor nad cenami prednostna naloga vseh odgovornih dejavnikov, ne pa le sindikata. Zna pa se zgoditi, da bodo vsa prizadevanja zvodenela, če ne bo vsak opravil svojih nalog. Na preizkušnji torej ni le sindikat, ampak kar samoupravni sistem in delovanje subiektivnih sil v celoti. Zato je še kako pomembno, da akcija za umirjanje cen in učinkovitejše gospodarjenje poteka usklajeno in enotno v vsej Jugoslaviji, ne pa da se ponekod šele pogovarjajo, da bi naredili, kar so drugod že opravili.

Smo pravzaprav v zelo zapletenem položaju, ko se že tri leta vrtimo v začaranem krogu cenovne stihije in ko delavci vse manj verjamejo, da nam bo vsem skupaj le uspelo obrzdati cenovno rast. Splošno demoraliziranost povečuje tudi monopolno izsiljevanje cen, ki bi mu morala država z instrumenti tekoče ekonomske politike bolj odločno stopiti na prste. A kaj, ko tudi višina občinskih, republiških in zveznega proračuna ni odvisna od tega, ali bo državi in samoupravljavcem uspelo preprečiti drastične in neupravičene podražitve, ki povečujejo nominalno vrednost dohodka, s tem pa tudi davke in prispevke. Individualni poslovodni organi v gospodarskih organizacijah pa si prav tako lahko privoščijo skrivanje slabe poslovne politike za kuliso večjih cen in nominalno večjega dohodka, ker njihovi osebni dohodki niso v ničemer odvisni od poslovnih rezultatov, če le ni velikih izgub. Če pa so, pa dovoljujemo, da vodilni delavci lahko oddidejo drugam, delavci pa kasneje nosijo vse posledice storjenih napak.

Poglavitne nosilce stabilizacijske akcije, katere sestavni del je družbeni nadzor nad cenami, bi bilo torej potrebno postaviti v položaj, ko bi bili njihovi osebni dohodki resnično odvisni od ustvarjenega družbenega proizvoda in povečevanja storilnosti, ne pa da za ene velja avtomatizem, drugi pa zaradi izgub prejemajo zajamčene osebne dohodke. Zgolj sformalizirano pisanje pravilnikov o cenah, ki smo mu priče, je ravno odsev močne miselnosti, češ, zakaj bi ravno pri nas začeli dosledno uresničevati zamišljeno stabilizacijsko in cenovno politiko, ko pa v družbi nasploh ni čutiti dovolj politične volje zanjo. Ključno vprašanje sedanjega trenutka je torej, ali bomo končno le začeli uresničevati tiste opredelitve, do katerih se je po mesecih trdega dela dokopala t.i. Kraigherjeva komisija, zdaj pa ji marsikdo meče polena pod noge, ker mu ustreza sedanji sistem anarhije in načelnega izrekanja za odgovornost.

Emil Lah

DRUGA STRAN

Ujeti v svoje mreže

Razprave o mreži srednjih šol v Sloveniji pravzaprav ne pojenjujejo od vsega začetka reforme izobraževanja, v šolskem letu 1981—1982. Spomnimo se, da smo takrat ukinili gimnazije kot splošne pripravljalnice za visokošolski študij, reformirali smo tudi bivše tehnične in druge srednje šole pa tudi nekdanje poklicne šole.

Vsak novi šolski sistem, zlasti takšen, ki globoko posega v ustaljene navade in poglede učiteljev, učencev in tudi staršev, in ki prej še ni bil preizkušen, zanesljivo lebdi med željami in pričakovanji uporabnikov — otrok in staršev pa tudi družbenih kadrovskih potreb in načrti snovalcev šolske reforme.

Kot so pokazale dosedanje sindikalne razprave, zadnja je bila ta teden na predsedstvu RS ZSS, je mreža srednjih šol v letošnjem šolskem letu (v teh štirih letih smo jo preveč prilagodili potrebam občin, regij, za celo učiteljskega kadra) v precejšnji meri neustrezna, negospodarna, pa preveč toga. Kljub temu da smo dobili srednješolske centre skoraj v vsaki občini (precej je bilo tudi novogradenj) so se še povečale razlike med možnostmi za izobraževanje otrok v velikih središčih in manjših krajih, želeli pa smo jih izenačiti, zato smo zgradili tudi precej novih dijaških domov, ki jih na žalost ne moremo napolniti. Mreža šol nam je torej ušla s čvrstih vajeti, tako da imamo lahko v kraju z 10.000 prebivalci vse šolske usmeritve ali pa nobene. Zato se praviloma dogaja, da hoče vsaka občina čimveč usmeritev, tudi starši hočejo imeti otroke v domačem kraju, ker je to cenejše. Tako prihaja do prevelikega števila šol in usmeritev v enem mestu, do padanja kakovosti šolanja, zlasti pa do velikih razlik med kadrovskimi potrebami združenega dela in generacijami mladih, ki prihajajo iz teh šolskih centrov in iščejo delo. Šolski sistem je tudi bolj tog kot je bil v preteklosti in danes tisti, ki odločajo v posebnih izobraževalnih skupnostih, ne dopuščajo, da bi otroci prvi dve leti hodili v lesarsko šolo na primer v Slovenj Gradcu (tu potrebujejo precej lesarskih strokovnjakov, v drugih usmeritvah pa je preveč šolskih mest in skoraj petina otrok sploh ne nadaljuje šolanja po osnovni šoli), potem pa šolo nadaljevali v Mariboru, kjer je najbližja lesarska šola za koroško območje.

Mrežo srednjih šol bomo ponovno projektirali, s srednjeročnim in dolgoročnim načrtom družbenega razvoja. Povsem jasno je, da ta mreža ne more biti več kompromis in nenačelno popuščanje pred vsemi lokalizmi, vključno z zahtevami za socialno varnost dveh ali treh profesorjev, jasno je, da moramo to mrežo zidati na podlagi strokovno ugotovljenih kadrovskih potreb, ob upoštevanju možnosti za kvalitetno izvajanje izobraževalnih programov, pri čemer bo treba upoštevati hotenja vsega slovenskega naroda. Dejstvo je, da imamo danes preveč šol, preveč usmeritev in oddelkov, kar je negospodarno in daje premajhno kakovost.

Sindikalni delavci so glede na izkušnje iz preteklih štirih let skeptični do tega, da se bodo o racionalizacijah dogovorili odgovorni tovariši v komunah, in učitelji kot nosilci vzgojnega procesa ne verjamejo niti v posebne izobraževalne skupnosti, ki so krive za sedanje stanje. Ali je res bliže resnici tisti, ki misli, da lahko sedanje zablode reši le nova centralizacija ali republiški etatizem, pa bo pokazala že bližnja prihodnost. Nove strokovne podlage za oblikovanje mreže srednjih šol bodo ob odgovornem delu sindikatov in drugih subjektivnih sil ter oživitvi dela delegacij lahko pokazale, da tudi samoupravno sprejmemo to, kar je v splošnem družbenem interesu, seveda, če temu podredimo svoje lokalistične in ne vem še kakšne interese.

Franček Kavčič

Ustrezni OD zajezili fluktuacijo

Koprska Luka je bila svoj čas izgubar. Bila je v sanaciji in je imela precejšnjo fluktuacijo. Toda zadnja leta posluje pozitivno. Lani na primer so delavci te organizacije združenega dela ustvarili rekordno tonažo v svoji 30-letni zgodovini. Rekorden je bil tudi njihov dohodek. In še nekaj je pomembno: fluktuacije praktično ni več.

Kot ugotavljajo, se imajo v Luki za to zahvaliti uvajanju sodobne tehnologije, boljši organizaciji dela pa tudi pravičnejšemu nagrajevanju, ki poleg delovnega učinka ustrezno vrednoti tudi zahtevnost dela in pripravljenost delavcev, da poprimejo, ko drugi počivajo. Luška dejavnost je namreč zelo specifična. Bržda je prav v tem iskati razloge za odpravo fluktuacije, kot tudi za to, da se dobri delavci pogosto znajdejo na plačilnih spiskih pred glavnim direktorjem in drugimi člani kolektivnega poslovodnega organa.

Spričo vsega tega vsekakor danes ni presenečenje, če pri pretovarjanju in drugih delih, ki so jih v minulih letih največ opravljali delavci brez poklicev in močnih mišic, komajda pismeni, delajo tudi delavci s srednjo izobrazbo. Med njimi jih je celo nekaj, ki so diplomirali na fakulteti. To je dokaz več, da se dandanašnji delo več ne izbira, če je pravično vrednoteno oziroma plačano.

Miodrag Govedarica

Marčne predstavitve

V Galeriji Delavska enotnost je bila 8. marca zanimiva otvoritev skupinske razstave likovnih ustvarjalk samoukinj z naslovom Marčne predstavitve. Razstavo je pripravil Informacijski center v sodelovanju z revijo Naša žena, ki je več mesecev vabila ustvarjalke k sodelovanju.

Pozdravni govor je imel predsednik republiškega odbora sindikata delavcev kulture Franček Drofenik. Glasbenik Lado Jakša in igralka Nadja Strajnar pa sta pripravila izvirni glasbeni recital poln duhovitih reminiscenc iz življenja žensk.

Na razstavi sodeluje 25 ustvarjalk iz vse Slovenije. Zastopane so vse starosti, od študentk do upokojenk in delavk različnih poklicev. Čeprav mnoge razstavljajo prvič, kažejo njihova dela že veliko poznavanje izraznih tehnik.

Tri najboljša dela so bila tudi nagrajena. Prvo nagrado je dobila Jana Dolenc (rojena leta 1964) iz Tolmina za sliko Zimski motiv; drugo Andreja Peklar (rojena leta 1962) iz Kamnika za sliko Ženska in tretjo Slavka Pavšek (rojena leta 1927) iz Ljubljane za Tihožitje s cvetom.

Razstava je zanimiva prav zaradi heterogenosti tehnik, stilov in motivov, hkrati pa spodbuden dokaz ustvarjalnih možnosti in zmožnosti likovnih samoukov. Odprta bo do 23. marca letos in priporočamo vam, da si jo ogledate.

Alenka Dvoržak

Ob seji CK ZKS o kulturi (2)

Idejnost je neločljiva od vsebine

V času, ki nam ga bogatijo mnogi kulturni dogodki in še bogatejši pogovori, okrogle mize in občni zbori o vlogi kulture v vseh razsežnostih življenja, je najbrž težko celoviteje oceniti dosežke v kulturi. Pa vendarle mislim, da bi v gradivu, ki mu tokrat namenjamo pozornost, morali to vsaj poskusiti. CK ZKS bi moral kulturna dogajanja oceniti in **idejno ovrednotiti obe najpogosteje prepletajoči se prvini: razredno in nacionalno.**

Zelo sežeto in z vsemi bistvenimi poudarki napisano poglavje (Idejna gibanja v kulturi) na koncu sicer skuša to pomanjkljivost nadoknaditi, vendar mu to ne uspe povsem. Skrb za »idejnost« naj bi bila temeljna naloga Zveze komunistov. Zato bi morala biti navzoča v sleherni misli, oceni, trditvi ali nakazani dilemi v vsem besedilu, in ne le tema posebnega poglavja na koncu gradiva. Zato je nevarno, da bi idejnost postala nehote posebno področje dela — ne pa vsebina vsega dela.

Nekatere misli v gradivu same oporekajo takšni delitvi, saj zelo jasno opredeljujejo npr. **pojmovanje svobode kulture in umetniške ustvarjalnosti,** ki jo določa naša skupna odločitev, da »o svojih kulturnih potrebah in kulturnem življenju« odločamo sami, brez varuštva države in drugih središč moči.

Nedvoumna opredelitev **za svobodo umetniškega in kulturnega** ustvarjanja govori v gradivu o »pluralizmu umetniških stilov, prijemov, smeri in iskanj«. Svoboda bo bolj svoboda, če ji ne bomo naštevali ali odrejali, v čem vse je lahko svoboda. Mislim, da je naštevanje odveč, če pa že mora biti, potem predlagam, da dodamo še »...in vsebin«, saj **pluralizem samoupravnih interesov opredeljujejo tudi različne vsebine** — ne le različne oblike in načini.

Doro Hvalica

V Črni gori za četrtino manjša proizvodnja

Analitiki gospodarskih gibanj v Črni gori so sicer pričakovali, da bo industrijska proizvodnja v tej republiki januarja manjša od decembrske, vendar pa nihče ni mislil, da kar za četrtino.

Do takšnega padca je prišlo predvsem zavoljo naravnih nesreč, zaradi katerih so prekinili delo v več velikih tovarnah. Proizvodnja je v prvem mesecu letos stala po deset ali več dni v TE in tovarni cementa Plevlja, v rudniku premoga, v Industriji usnja in Tovarni celuloze in papirja v Ivangradu, Boksitih v Nikšiču, v Obodu Cetinje. Delali pa niso tudi v gradbeništvu na severu republike, v Impregnaciji lesa v Kolašinu, rudniku cinka in svinca v Mojkovcu...

Zameti in nizke temperature so za marsikaj krive, predvsem za slabšo preskrbo večjih mest, vendar pa to ne bi smelo v takšni meri vplivati na delo tistih obratov, ki niso bistveno odvisni od vremenskih razmer. Nekatere tovarne se niso uspele pravočasno preskrbeti z zadostnimi količinami premoga, čeprav ga iz Plevlja ne bi bilo težko nabaviti že pred novim letom, saj je januar zimski mesec z mnogimi preglavicami. Kjer je prišlo do izpada proizvodnje, bodo morali v prihodnje krepko zavihati rokave, strokovnim službam pa, ki jih je januarski sneg presenetil, bi se tudi kazalo »posvetiti«.

M. H.

Lani smo zaposlili precej pripravnikov

V primerjavi z Jugoslavijo imamo v Ljubljani relativno malo nezaposlenih, vendar se ne kaže slepiti: imamo 2000 mladih, v glavnem šolanih ljudi, ki čakajo na delo. Zato na to ne bi smeli gledati globalno, kajti za vsakega mladega človeka brez dela je tak položaj nesprejemljiv. Prizadevamo si, da strokovne službe na sisih ne bi delale samo kot službe za izplačilo socialnih podpor nezaposlenim, temveč da bi organizirale sodelovanje s kadrovskimi službami v delovnih organizacijah. Tako smo lani uspeli zaposliti precej pripravnikov.

Veliko upanja smo imeli v razvoj drobnega gospodarstva, kar bi prav prišlo zaposlovanju in uveljavitvi mladih ljudi na tistih področjih, za katere so se specializirali. Žal ta krizna leta, ki tako neusmiljeno tolčejo po združenem delu, hkrati puščajo svoje sledove tudi na drobnem gospodarstvu — tako zasebnem kot družbenem. Imamo malo družbenega kapitala, s katerim bi pripomogli k nastajanju novih obrti in poslovalnic, tako da nismo uspeli bistveno povečati števila zaposlenih v drobnem gospodarstvu. Giblje se od 7 do 8 tisoč... Ob tem pa smo opazili, da se število zaposlenih pri nekaterih obrtnikih celo znižuje, kar govori, da jih kriza ni obšla.

Iz intervjuja s Tino Tomlje za Reporter

POVZEMAMO ● POVZEMAMO ● POVZEMAMO ● POVZEMAMO

Kam nas vodi socialno razslojevanje

V splošni partijski razpravi o predlogu sklepov 13. seje CK ZKJ se je prebila v ospredje zelo pomembna tema-socialno razslojevanje družbe. V eni svojih zadnjih številk pred 16. plenumom CK ZKJ je Borba v članku z naslovom »Baza je svoje povedala« povzela bistvo te razprave in med drugim ugotovila, da so inflacija, neenake cene v jugoslovanskem prostoru in zaostajanje realnih osebnih dohodkov za življenjskimi stroški spravili precej prebivalstva pod minimum življenjske ekstistence. Ko so razčlenili sporočila tisočih zapisnikov, razprav, predlogov, idej, kritik, ocen in stališč, so ugotovili, da se povečuje nezadovoljstvo posameznih kategorij delovnih ljudi in občanov-učiteljev, nezaposlene mladine, upokojencev, delavcev z nizkimi osebnimi dohodki-zaradi česar obstajajo v posameznih okoljih nevarnosti resnih socialnih nemirov«.

Temu nezadovoljstvu v mnogočem »botrujejo« tudi nasprotujoče si ocene o številu milijarderjev, privilegijih pa tudi vse številnejše velike tatvine in zlorabe. K temu moramo pridati tudi dejstvo, da je z ukrepi ekonomske politike brez ustreznih protiakcij posameznikom omogočeno, da čez noč, brez kaplje znoja in dela zgrnejo na kup velika bogastva, kajpak na račun obresti in tečajnih razlik. To zelo neugodno vpliva na delavce, ki žive izključno od svojih plač, vpliva na njihovo motiviranost za delo, kar se vrne kot bumerang uresničevanju gospodarske in politične stabilizacije države.

Zaradi tega so komunisti v številnih sporočilih CK ZKJ opozorili, da bi imelo lahko nadaljevanje tega zaskrbljujočega socialnega razslojevanja družbe na škodo delavskega razreda in delovnih ljudi neslutene posledice na skupni razvoj države. To bi po njihovem mnenju vodilo tudi k nujni restavraciji razrednega spopada, tokrat v socializmu.

Povzel: Ivo Kuljaj

V SREDIŠČU POZORNOSTI

»Rumeni karton« vodstvu ZKJ

Zadnja seja Centralnega komiteja ZKJ ni bila prelomna. Upanje, da bo, ki ga je podžigala šestmesečna splošna partijska razprava o predlogu sklepov 13. seje CK ZKJ, je splavalo po vodi. Varljivo je bilo pričakovati njen prelomni značaj (nekateri odgovorni tovariši v ZKJ so že pred sejo na to opozarjali) vsaj v tistem smislu, kot poznamo prelomne seje iz naše partijske zgodovine. Takšen naziv je dobila seja tedaj, ko so na podlagi jasnih idejnih in teoretičnih spoznanj na njih oblikovali sklepe, ki jim je sledilo spreminjanje razmer na vseh področjih družbenega in gospodarskega življenja. Govoriti tako o zadnji, čeprav se je odvijala pred javnostjo, pa kajpak ni mogoče. Razen če jemljemo kot prelomno to, da je vodstvo ZKJ tokrat dobilo zelo veliko kritik od članov CK, v javni razpravi pa tudi sam centralni komite, kar bi moralo »prisiliti« člane, da konkretno spregovorijo tudi o lastnem delu, odgovornosti za sedanje gospodarske in družbene zagate in navzkrižja pri izpolnjevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. To pa je platforma, na kateri je moč graditi drugačno gospodarjenje in utrjevati sistem samoupravne socialistične demokracije.

V tem smislu je pomemben poudarek Boška Šiljegovića, ki je dejal, da se ne spomni, da bi v preteklosti članstvo tako kritiziralo centralni komite ZKJ, in to zelo ostro, razločno in upravičeno, kot je to storilo po objavi predloga sklepov 13. seje CK ZKJ. Že »referenti« iz republik, ki so govorili o zahtevah članstva, so opozorili, da je bila razprava o predlogu sklepov kritična in samokritična hkrati, bila je soočanje zapisanih nalog s prakso v lastnem okolju, nekakšna inventura in osnova za akcijo. Takšno sejo je pričakovalo članstvo tudi o CK ZKJ, kajti, kot je dejal Slobodan Velički iz beograjskega »21. maja« o svojih prvih vtisih po seji, »pa to poslušamo že dolgo časa. Žal mi je, da nisem slišal kaj novega«. Ali pa njegov sodelavec Branislav Mitič, češ da »so se naši tovariši v vodstvu oddaljili od baze, ne vedo, o čem razmišlja delovni človek, ne pozneje njegovih problemov.« Značilno je tudi mnenje Ljubodraga Denadića, ki je dejal: »Zakaj tovariš Šiljegović ni povedal, kdo so bogataši v centralnem komiteju. On jih mora poznati, če že o njih govori. Ne pričakuje menda od nas delavcev, da to storimo.«

Takšen odziv na dogajanje na zadnji seji centralnega komiteja je kajpak pristna reakcija delavcev in komunistov v

bazi, ki so, milo rečeno, v splošni partijski razpravi o predlogu sklepov naredili izpit, medtem ko ga bo moralo bržkone njihovo vodstvo ponavljati. Na to so opozorili razpravljalci na seji sami, še posebej pa France Popit, ki je poudaril, da »naše seje v bistvu izražajo pat položaj. Zakaj? Mislim, da zato, ker niti predsedstvo CK nima moči, da bi zavzelo jasno stališče do tako imenovanega samoupravnega proizvodnega odnosa.« Kljub njegovim ostrim besedam, med drugim tudi o tem, da partija na sestankih in v vseh sklepih opozarja na problem birokratizma kot specifičnega vidika družbenoekonomskih odnosov, pa tedaj, ko bi bilo treba identificirati nosilce in gesla, na katerih se poraja birokratizem, komunistov ni.

Njegovo kritično razmišljanje o tem, komu so napoti tozdi in kaj bo s socialističnimi samoupravnimi odnosi, če bomo tozde ukinili, tokrat ni doživelo replik. Sicer pa jih je bilo na seji sploh malo. Zato na seji ni bilo dramatičnih zapletov, kot jih je morda kdo pričakoval.

Resnici na ljubo, seja se je končala s soglasnim sprejetjem sklepov, ki jih je bolj kot manj narekovala javna razprava in ki morajo biti nekakšen akcijski program do prihodnjega partijskega kongresa, so zaključek demokratičnega koraka, za katerega se je odločilo partijsko vodstvo, pritisnjeno ob zid s problemi, ki jim samo ni kos. To je prvi korak h kongresnim pripravam, na katere pa mora partija priti ne z gomilo stališč in programov, temveč z že doseženimi rezultati.

To, kar je zapisano v sklepih, je zahtevalo partijsko članstvo. Vse je važno, pa naj gre za zaščito človekovega okolja, ali spremembo podstrešij v stanovanja, denimo, vendar ostaja vprašanje, ali to spada v sklepe o vodilni vlogi ZKJ in krepitvi njene idejne in akcijske enotnosti. Vprašanje je tudi, ali ni bilo mogoče že po obliki nekaterih sklepov postaviti tako, da posamezni deli ne bi »dišali« po stari bolezni, zbirki ugotovitev, naštevanju, temveč kot poziv na akcijo. Kakorkoli že, žarišče partijske razprave je vendarle zahteva za enotnost v partijskih vrstah, še posebej pa v njenih vrhovih. Brez tega ni mogoče reševati najtežjih problemov naše družbe, temveč se lahko le podaljšuje pat položaj, kar pa gre na roko zlasti tistim silam, ki jim ni všeč samoupravno urejanje razmer ne samoupravni proizvodni odnosi in ne zahteva, naj o presežni vrednosti odloča tisti, ki jo ustvarja.

Prve ostre razprave pa so očitno šele pred centralnim komitejem. Na izrecno zahtevo nekaterih članov CK bo že na prihodnji seji govor o dveh pomembnih vprašanjih: protiinflacijskem programu in kritični razčlenitvi metod dela centralnega komiteja samega. Gre za temi, kjer bi kazalo brez dlake na jeziku sprejeti jasne opredelitve in ob tem priti z odprtimi kartami na dan. To pa velja kajpak tudi za zaposlovanje, socialno politiko, ustavni koncept jugoslovanske federacije, devizni sistem, ekonomske odnose s tujino, položaj delavcev v združenem delu, če zapišemo le teme, ki bodo na dnevnem redu zasedanj do letošnjega poletja. Takih tem bo do kongresa kajpak še več, vendar velja poudariti mnenje Milke Planinc, da se CK do kongresa ne sme izčrpavati v pisanju zaključkov, dokumentov ter se sam s sabo bojevati za posamezne formulacije, temveč spodbuditi ustvarjalno izpolnjevanje sklepov, ki jih je sprejel, da na kongres ne bi prišli s papirji, temveč z rezultati, ki jih je v življenju mogoče doseči.

Kakorkoli že, očitno je, da smo vsi v tej dolgi razpravi o predlogu sklepov 13. seje CK ZKJ — od članov do najvišjega vodstva, šli skozi resno in veliko šolo. Najtežjo zagotovo vodstvo. Tudi različni toni v razpravi (če ne gre za temeljna razhajanja), so spremljevalci demokratičnega dialoga, brez katerega ni napredka. Ti bodo potrebni tudi v prihodnje, vendar v povezavi z demokratizacijo vseh družbenih odnosov, temelječih na uveljavljanju združenega dela in na ustavnih načelih samoupravne socialistične ureditve.

M. Horvat

Iz govora Marjana Orožna na občnem zboru Zveze društev upokojencev v Kranju

Ne odrekamo se svojim obveznostim

V družbi, v skupnosti zavarovancev in v Zvezi sindikatov moramo najti pravi, stabilizacijski izhod, da bi opravili sedanje nenormalno zaostajanje pokojnin za osebnimi dohodki. Takšna obveznost je bila sprejeta tudi v Skupščini SR Slovenije, pa tudi na seji republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije decembra lani. Ne da bi podcenjevali možnosti prednostnega obravnavanja pokojnin v okviru celotnega razpoložljivega dohodka za porabo, nam mora biti vendarle jasno, da je pravi izhod samo v dveh smereh:

- v boljšem in kakovostnejšem gospodarjenju, ki naj da več stvarnega (ne inflacijskega) dohodka in
- v odločni akciji za to, da v celotnem procesu razpolaganja in delitve dohodka dobijo osebni dohodki pomembnejše mesto, da se poveča ekonomska funkcija osebnega dohodka, kajti s tem je povezana tudi pokojnina, njena stvarna vrednost in kupna moč.

To, kar se dogaja sedaj, takšen položaj upokojencev, je očitno posledica tako trenutnih gospodarskih razmer, kot tudi podcenjevanja ekonomske in socialne funkcije osebnih dohodkov in osebnega standarda na temelju osebnih dohodkov v preteklosti. Soočeni smo s posledico iz časa, ko so namesto vztrajanja na boljšem, intenzivnejšem gospodarjenju, zagovarjali politiko omejevanja rasti osebnih dohodkov, kar je objektivno zniževalo pokojninsko osnovo.

Zdaj se je popolnoma jasno pokazalo, da so odnosi v pokojninsko-invalidskem zavarovanju sestavni del odnosov v združenem delu, kjer smo po več letih zastajanja šele lani uspeli v Sloveniji ustaviti padanje realnih osebnih dohodkov. Pokazala se je tesna medsebojna odvisnost pridobivanja in razporejanja dohodka, delitve sredstev za osebne dohodke in pokojnin kot pravice, ki je zaslužena z delom in izhaja iz dela ter upravljanja z družbenimi sredstvi za proizvodnjo. Tudi v tem primeru se potrjuje, da so osnova vseh odnosov v družbi v bistvu ekonomski odnosi, njihov okvir pa dohodek, pridobljen z delom na družbenih sredstvih in upravljanjem z njimi.

To pomeni, da je prek pridobljenega ustvarjenega dohodka in v sredstva za proizvodnjo vloženega minulega dela, položaj tretje generacije najneposredneje povezan z generacijo še aktivnih delavcev, deli z njimi skupno usodo in skupne probleme, ki se kažejo v tem, da tudi dobršen del aktivnih delavcev gmotno ni v zavidljivem položaju.

Ne glede na to pa v Zvezi sindikatov zagovarjamo stališče, da se z valorizacijo ne sme odlašati in da se med letom najdejo rešitve za valorizacije pokojnin iznad 50 odstotkov. Zato moramo zdaj vsi v akcijo, vsi v bitko za to, da povečamo proizvodnjo, da dosežemo višjo stopnjo rasti družbenega proizvoda, v vseh občinah, v vsaki organizaciji združenega dela.

Zveza sindikatov pričakuje od svojih vodstev in svojega članstva, da bo sledilo temu pozivu v svojem lastnem interesu, pa tudi v interesu notranje stabilnosti in varnosti naše samoupravne družbe.

Moram povedati, da se danes aktivni del delavskega razreda ne odreka svojih obveznosti do tretje generacije. Želi jih izpolniti kolikor najbolj dovoljujejo gmotne možnosti. O tem so v zadnjem času na naš poziv razpravljali v mnogih sindikalnih vodstvih in organizacijah. Vsi se zavzemajo, da je treba pokojnine sproti usklajevati, sredstva zanje pa zagotoviti s povečano proizvodnjo in dohodkom, z boljšim gospodarjenjem in na tej osnovi večjim dotokom sredstev v pokojninsko-invalidske sklade oziroma skupnosti. So pa tudi kolektivi, ki menijo, da se ne bi upirali nekoliko višjim prispevkom za te potrebe. Večina se jih je za pridobivanje večjega dohodka pripravljena tudi konkretno angažirati za popolnejše izkoriščanje vseh notranjih rezerv in možnosti.

Na seji CK ZKJ

O inflaciji, tem sedemglavem zmaju

Med najbolj pereča vprašanja, ki zahtevajo izostreno odgovornost, spada nedvomno tudi »leteča« inflacija. O njej in kako se ji postaviti po robu, je bilo na 16. seji CK ZKJ precej govora. Inflacije namreč niti protiinflacijski program, niti posamični ukrepi ekonomske politike niso uspeli obrzdati.

Zakaj »leteča« inflacija? Zato, ker bi za statistično priznanih 70 odstotkov že na začetku leta le s težavo našli kakšen »hitrejši« izraz. Inflacija sama po sebi tako izničuje z muko dosežene rezultate v proizvodnji in v neslutene đaljave odtujuje delavčevo pravico (in dolžnost) razpolaganja s pogoji in rezultati **njegovega** dela. Vse to ima zelo konkreten izraz tudi v količini in kvaliteti, torej v nemoči osebnega in družbenega standarda večine v delavskem razredu. Na te in podobne dileme so dani odgovori že v dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije, glede inflacije pa dokaj natančno že v protiinflacijskem programu. In zakaj ni učinkov, saj bo dolgoročni program kmalu »praznoval« svojo drugo obletnico, njegovi posamezni deli pa so nastali tudi prej, celo pred 12. kongresom ZKJ, ko so bila izhodišča dolgoročnega in protiinflacijski program sprejeta kot kongresni dokument? Bistvena vsebina slednjega so temeljne metode in sredstva ekonomske politike, ki naj bi zagotovila, da bi odpravili vzroke in vire inflacije in da bi v **kratkem** korenito znižali inflacijsko stopnjo z okoli 40, kolikor je znašala konec leta 1981, na okoli 10 odstotkov konec letošnjega leta. Trenutna dejstva pa govore drugače. To je bil nedvomno tudi razlog za nekatere ostre razprave na minulem plenumu, ki se niso sramovale sem in tja tudi disonančnih tonov. Dandanes bo treba, kot tolikokrat doslej, še močneje zavihati rokave. Ne smemo se namreč prepustiti razmišljanjem, da je mogoče nesmotrno izkoriščene proizvodne zmogljivosti, nizko produktivnost in slabo organizacijo dela — s tem pa tudi neustavljivo rast proizvodnih stroškov — nenehno pokrivati z dvigovanjem cen. Nevzdržno je tudi, da odločitve o oblikovanju — torej o dvigovanju — cen, sprejemajo samo in izključno poslovodni organi. Zakaj? Enostavno zato, ker je takšna odločitev ena tistih, ki spadajo v že prej omenjeno pravico in dolžnost delavca o razpolaganju s pogoji in rezultati dela in končno tudi zato, ker se posledice takšne odločitve slejkoprej pojavijo kje drugje — »obogatene« z vsem ekonomskim, političnim in končno tudi socialnim balastom. Tako si delavec, če poskušamo sliko nekoliko poenostaviti, z levo roko podira tisto, kar je z desno gradil. Stvarnost tovrstnega odločanja pa lahko dosežemo le z doslednim uveljavljanjem ekonomske logike in s krepitvijo samostojnosti organizacij združenega dela. Samostojnost pa pomeni v prvi vrsti večjo oporo na lastne moči in zmožnosti, s tem pa tudi večjo odgovornost za učinkovito povezovanje v reprodukcijske verige, torej v združenja, svobodnih proizvajalcev.

Razprave na 16. seji so torej pokazale, da je treba v najkrajšem času kritično oceniti uresničevanje protiinflacijskega programa in sprejeti učinkovite ukrepe za brzdanje inflacije. Če je inflacija v začetku leta (v primerjavi z enakim obdobjem lani) prek 70-odstotna, še ni rečeno, da bi se ob obilici poguma, visoko zavihanih rokavih in premišljenih potezah v ekonomski politiki ne približali obetom iz protiinflacijskega programa. Da to še zdaleč ni enostavno — ne le zaradi objektivne narave stvari same, ampak tudi in predvsem zaradi vrste subjektivnosti, je bilo jasno tudi na nedavnem partijskem plenumu. Zveza komunistov mora okrepiti svoje delovanje, da bi v polni meri zagotovila stabilnost jugoslovanske samoupravne socialistične družbe ter da bi še povečala vpliv in vlogo Jugoslavije v mednarodnih odnosih. To je le ena izmed temeljnih opredelitev, navedenih v uvodu sklepov o uveljavljanju vodilne vloge in krepitve idejne in akcijske enotnosti ZKJ.

Andrej Pengov-Bitenc

7 DNI V SINDIKATIH

Anketa

Sindikat in cene

Že dolgo govorimo o tem, da ne sme nič pomembnega mimo sindikata. To velja tudi za delovne organizacije. Določanje cen izdelkov v delovnih organizacijah ni nepomembna stvar, in dejali smo, da mora o cenah presoditi tudi sindikat. Koliko je ta zahteva zaživela v delovnih organizacijah, smo skušali te dni ugotoviti z majhno anketo. Pogovarjali smo se s predsedniki osnovnih organizacij v petih, naključno izbranih delovnih organizacijah.

Nada Cvijić — predsednica osnovne organizacije Pletenina Ljubljana in vodja skladišča polizdelkov.

»Pri oblikovanju cen nič ne vprašajo sindikat. Na raznih sestankih, še posebej pa v razpravi o zaključnem računu, smo precej slišali o cenah naših dobaviteljev, ki se stalno dvigajo, in nekateri zahtevajo celo delež v devizah. In kakor smo slišali, moramo praktično pristati na vsako ceno, saj sicer ne bi dobili surovin in bi morali ustaviti delo.«

Anton Sajovec — predsednik osnovne organizacije Toplarna Ljubljana in referent za kotle.

»Pri nas niti sindikat niti vodstvo ne more odločati o cenah naših »proizvodov«. Cena električne energije je

tako ali tako določena, ceno toplotne energije nam določi izvršni svet mesta Ljubljana, za tehnološko paro pa Komunalna energetika. Pri toploti smo lani »pridelali« 28 starih milijard izgube, ker se je premog podražil za vse leto nazaj, cene pa smo lahko dvignili šele letos. Tudi s komunalno energetiko smo, zaradi tehnološke pare, v še vedno neurejenih dohodkovnih odnosih.

Franc Ravnik — namestnik predsednika osnovne organizacije Indos Ljubljana in konstruktor.

»Pri nas je potrjevanje cen naših izdelkov, tudi s strani sindikata, že dolgo ustaljena praksa. Ko strokovne službe pripravijo kalkulacijo in predlagajo novo ceno izdelka, to najprej obravnavamo v družbenopolitičnih organizacijah. Z našimi pripombami gredo nove cene na delavski svet, ki pa jih običajno potrdi. Tudi na izvršilnem odboru sindikata se doslej ni zgodilo, da bi predlog za nove cene zavrnili. Se pa dogaja v zadnjem času, da imamo vse več pripomb, še posebej vprašanj, ali bo trg prenesel nove cene. Imamo tudi srečo, da je tajnik sindikata tudi član odbora za gospodarjenje in tako dobimo informacijo iz prve roke. Ko že govorimo o cenah, moramo povedati, da nanje lahko vplivamo manj kot z desetimi odstotki, saj je pri končnem izdelku le tolikšen naš delež.«

Ljubo Boštic — predsednik konference sindikata in ključavničar v Pivovarni Union.

»Pri nas sindikat redno razpravlja o cenah, sicer resda bolj formalno, saj na končno ceno izdelka ne moremo dosti

vplivati. Konec koncev pa moramo tudi zaupati tistim, ki pripravljajo kalkulacije. Naši surovini: slad za pivo in melasa za kvas se nenehno dražita, pa tudi energija in drugo. Postavljamo si vprašanje, kdaj se bodo te podražitve ustavile, vendar je odgovor vedno isti. Odvisni smo od drugih. Res imamo najdražje pivo, to pa predvsem zaradi davka, ki je v Sloveniji večji kot v drugih republikah. Proizvodne cene pa ne moremo zmanjšati, saj smo po produktivnosti že v samem evropskem vrhu.«

Sulejman Kajterović — predsednik osnovne organizacije Unitas Ljubljana.

»Doslej smo o novih cenah vedno razpravljali tudi v sindikatu, saj smo morali potrditi

vlogo za povišanje cen naših izdelkov. Zdaj ko ni treba več vlog in potrditev, smo prav pred kratkim izdelali pravilnik o oblikovanju cen naših izdelkov. Te se dvignejo takoj, ko se podražijo surovine. Zdaj še ne moremo zadostiti povpraševanja po naših izdelkih, se pa zavedamo, da bomo morali sčasoma govoriti tudi o znižanju cen, če bodo zaloge prevelike.«

Andrej Agnič

Petinštirideseta seja predsedstva RS ZS Slovenije

Kako ukrotiti plaz podražitev

Samoupravni proizvodni odnosi se prepočasi uveljavljajo. Za njihov zastoj je kriv tudi premalo učinkovit družbeni nadzor nad cenami. Le-tega pa po novem zakonu o cenah ni mogoče uveljavljati s klasičnim buržoaznim ali državno-lastninskim sistemom oblikovanja cen, ampak v samoupravnih družbenoekonomskih odnosih. V okviru teh pa naj bi delavci v medsebojni povezanosti, soodvisnosti in odnosih soodgovornosti oblikovali in uveljavili cenovno politiko.

Člani predsedstva slovenskih sindikatov so na zadnji seji razpravljali o nalogah sindikata pri uveljavljanju družbenega nadzora nad cenami. Poudarili so, da se samoupravni proizvodni odnosi prepočasi uveljavljajo. Za njihov zastoj pa je kriv tudi premalo učinkovit družbeni nadzor nad cenami. Le-tega pa po novem zakonu o cenah ni mogoče uveljavljati s klasičnim buržoaznim ali državnolastninskim sistemom oblikovanja cen, ampak v samoupravnih družbenoekonomskih odnosih. V okviru teh pa naj bi delavci v medsebojni povezanosti, soodvisnosti in odnosih soodgovornosti oblikovali in uresničevali cenovno politiko.

Po besedah **Francke Herga** je treba z družbenim nadzorom nad cenami spodbujati povečevanje proizvodnje, povečevati obseg ponudbe in prilagajati njeno sestavo tržnim zahtevam, nujni pa so tudi ukrepi za neposredni nadzor nad cenami. Urejanje cenovnih odnosov pa ni le naloga sindikata, ampak tudi Gospodarske zbornice, potrošniških svetov in organov družbenopolitičnih skupnosti. Sindikalne organizacije naj bi bile pobudnice za spreminjanje tistih določil v aktih za oblikovanje cen, ki niso v skladu z dogovorjenimi opredelitvami. Sindikati bodo morali biti pozorni tudi do vsebine pravilnikov o cenah, ki naj bi na podlagi meril in kazalcev določali višino cen. Slednja naj bi bila odvisna predvsem od razmerja med ponudbo in povpraševanjem, vpliva svetovnih cen, gibanja produktivnosti dela in delitve celotnega dohodka glede na uspešnost upravljanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi. Člani sindikalnih organizacij naj bi pazili še na postopke pri poviševanju cen, ki morajo biti jasno opredeljeni. Pri oblikovanju cen morajo namreč poleg poslovodnega organa in strokovnih služb sodelovati tudi delavski sveti in osnovne sindikalne organizacije, ne pa da poslovodni organ ponekod sam v imenu delavcev odloča o cenovni politiki.

Pobuda za povečanje zajamčenih OD

Predsedstvo je dalo pobudo izvršnemu svetu skupščine SR Slovenije in gospodarski zbornici, da skladno z zakonom o zajamčenem OD preučita sedanjo višino 17.250 dinarjev in čimprej pripravita nov predlog, ki bo upošteval merila, zapisana v zakonu (življenjski stroški, družbena produktivnost).

Večje cene — večji OD

Dosedanja praksa potrjuje, da so bili sindikalni aktivisti v akciji za družbeni nadzor nad cenami najbolj v ospredju. Dosedanji sistemi brzdanja cen (zamrznitve, sproščanje cen, administrativno določanje cen) pa niso rodili želenih učinkov. Zato je po oceni **Branka Smoleta** upravičena bojazen, da bo tako tudi tokrat in da bo sindikat v tej akciji ostal osamljen. Tega pa ne smemo dovoliti, saj bodo v tem primeru sindikalni aktivisti v očeh delavcev kot pridigarji in iluzionisti.

Franc Hribar meni, da je položaj v organizacijah združenega dela drugačen, kot si ga zamišljajo slovenski sindikati. Politika cen je namreč še kako povezana s politiko osebnih dohodkov. Delavci so namreč prisiljeni glasovati za višje cene, če se hočejo izogniti neljubim posledicam, o katerih jim govorijo poslovodni organi in strokovni predlogi, v težavnem položaju pa so tudi sindikalne organizacije.

Prav gotovo bo treba izboljšati položaj tistih organizacij, ki so se znašle v neenakopravnem položaju zaradi cenovnih nesorazmerij. To velja, po prepričanju **Sandija Bartola**, tudi za kmetijstvo, v katerem se bodo cenovna nesorazmerja še poglabljala. Vendar sindikat sam ne more ukrotiti cenovnega udara, ampak se bo morala bolj zavzeti tudi Gospodarska zbornica, ki je preveč liberalna do predlogov za vlaganja v kmetijstvu.

Načela določanja cen uveljaviti v vsej Jugoslaviji

Janez Cigler je dejal, da bi morali povečati proizvodnjo in produktivnost dela in da so v združenem delu glede tega še precejšnje rezerve. Toda poglavitna težava je v tem — je poudaril v razpravi **Lojze Fortuna** — da se vrtimo v začaranem krogu in da se ne lotimo vzrokov za visoko inflacijo. Nujno bi morali analizirati povečevanje vseh stroškov in delitev ustvarjenega dohodka in mimo tega tudi sindikati ne bi smeli. Zato se mora delovanje sindikatov začeti in končati v organizacijah združenega dela in posameznih panogah, saj pozivi ne bodo rodili sadov, ampak se bo inflacijska rast nadaljevala.

Alojz Klemenčič je menil, da je treba opredelitev v samostojnejšem oblikovanju cen pravilno razumeti. Gre namreč za kakovostno spremembo, v okviru katere naj bi pri oblikovanju cen vloga delavcev dejansko prišla do izraza. Žal pri tem v drugih republikah in pokrajinah niso tako daleč kot v naši republiki. Upoštevati pa je treba, da tudi naše organizacije vse preveč formalistično oblikujejo pravilnike o cenah, kar ne bo pripeljalo do nove cenovne politike. Merila za oblikovanje cen je namreč treba razdelati in prilagoditi posebnostim v gospodarskih organizacijah.

Nasploh je zaskrbljujoče — je dejal **Franc Šeruga** — da po treh letih drastičnega razvrednotenja dinarja še kar naprej rešujemo konkurenčno sposobnost našega gospodarstva le na ta način. Predelovalna industrija je na primer v težkem položaju, ker kupuje surovine na jugoslovanskem trgu po višjih cenah, kot veljajo na svetovnem trgu. Le-ta pa vseh stroškov jugoslovanskega gospodarstva ne priznava.

Državni nadzor nad ceno ni sprejemljiv

Po mnenju **Mira Gošnika** gre za vprašanje, ali je sindikat dovolj pogumen za korak naprej od gole agitacije, ali se je pripravljen brezkompromisno boriti za stabilnejši družbenoekonomski položaj delavca. Druga možnost je, da to nalogo naloži komu drugemu. Po njegovem prepričanju morajo sindikati preseči občutke nemoči in doseči premik od kalkulantskega določanja cen k upravljalskemu. Premalo je, če poslovodni organi o cenovni politiki in konkretnih cenovnih popravkih delavce le informirajo.

V zaključni besedi je **Marjan Orožen** poudaril, da je težko govoriti o samoupravnih družbenoekonomskih odnosih, če se ne ve, kdo odloča o cenah in kdo odgovarja za inflacijsko rast. Le-ta pa je eden najtežjih družbenih problemov, ki ga je treba obvladati. Novi zakon o cenah daje delovnim kolektivom možnost, da sami odločajo o cenah, pri čemer prevzemajo veliko odgovornost za lasten položaj in položaj delavskega razreda v celoti. Naloga sindikata pa je, da pomaga razvijati zavest o novem položaju delavcev, ki se morajo zavedati lastne vloge in naloge delavskega sveta na cenovnem področju, ne pa odločitev o cenah prepuščati direktorjem. Kajti odločanje o cenah v imenu delavcev bi okrepilo tehnokratizem v naši družbi in omogočalo skrivanje slabe poslovne politike za odločanjem v imenu delavcev.

Ne moremo pristajati na ponovni državni nadzor nad oblikovanjem cen tam — je dejal Marjan Orožen — kjer je odločanje z novim zakonom prepuščeno delavcem. Družbeni nadzor nad cenami in državne ukrepe pa bodo sindikati podpirali povsod tam, kjer se je potrebno boriti proti špekulativnemu ravnanju. Nadaljnje monopolno izsiljevanje višjih cen bi namreč zmanjšalo povpraševanje in vplivalo na počasnejšo povečevanje proizvodnje z vsemi ostalimi posledicami vred. Nesporno je, da povečevanje cen za naše gospodarstvo ni dolgoročni izhod, kar čutita na svoji koži že tekstilna in usnjarska, pa tudi lesna industrija, ki jim prodaja pada, zaloge končnih izdelkov pa se povečujejo.

Pomembno je torej, da sindikat spreminja miselnost, češ da bo že država s svojimi instrumenti regulirala cenovno področje. Gospodarstvo samo ima možnost, da obrzda cene, seveda s pomočjo meril in kriterijev za oblikovanje cen. Nesprejemljivo je, kot je povedal predsednik slovenskih sindikatov, da je v posameznih organizacijah združenega dela dohodek nominalno večji za 60 odstotkov, storilnost pa je enaka kot predlani ali pa celo nižja.

Na koncu razprave je bilo dogovorjeno, naj bi delovna telesa RS ZS Slovenije spremljala delovanje sindikalnih organizacij pri družbenem nadzoru nad cenami, vključno z medobčinskimi sveti, občinskimi sveti in pravobranilci samoupravljanja.

Emil Lah

Predsedstvo RS ZSS je na torkovi seji najprej sprejelo podlage za delovanje sindikatov pri uveljavljanju družbenega nadzora cen (gradivo bomo v celoti objavili v prihodnji številki Delavske enotnosti).

Predsedstvo je zatem obravnavalo in sprejelo usmeritve in sklepe o nadaljnjem oblikovanju mreže srednjih šol v Sloveniji. Razprava je pokazala precej črno oceno sedanje mreže srednjih šol in tudi uresničevanja srednješolske reforme. Kritizirali so tako negospodarnost šolske mreže kot slabo kakovost izobraževanja. (Več o tem pišemo v obrobniku na drugi strani). Kot vedno, kadar je govor o šolstvu, se je tudi tokrat pojavilo vprašanje osebnih dohodkov učiteljev, sekretar obalno-kraškega sindikalnega sveta Ciril Mezeg je povedal, da gre za bistveno prenizke OD in proteste šolnikov, ki lahko dobijo značilnosti tihega štrajka, zato je treba po njegovem mnenju takoj zagotoviti več sredstev za OD srednješolskih učiteljev. Zanemarjamo tudi stalno izobraževanje po končanem šolanju, ki je nujno za vsako strokovno delo, predvsem pa za uspešno delo prosvetnih delavcev, je opozoril Tine Zorič, član izvršnega sveta in predsednik komiteja za vzgojo in izobraževanje. Če tega ne bomo spremenili, se nam lahko krepko maščuje z vse slabšim znanjem mladih, ki se šolajo. Zato bo predsedstvo RS ZSS na eni od prihodnjih sej obravnavalo tudi to vprašanje.

Ukiniti davek na zdravila

Skladno s prejšnjimi sindikalnimi stališči je predsedstvo podprlo predlog, da se ukine davek na zdravila (predlog je poslal republiški komite za zdravstvo in socialno politiko).

RAZPIS NAGRAD IN PRIZNANJ

Mestni svet Zveze sindikatov Ljubljane podeljuje v letu 1985 za posebne uspehe pri razvijanju in krepitvi samoupravljanja v praksi 10 nagrad in 20 priznanj.

Podeljuje jih vsako leto ob 27. juniju — dnevu samoupravljalcev Jugoslavije, posameznikom, delovnim skupinam in organizacijam, ki so s svojim delom in zgledom v daljšem obdobju pomembno pripomogli k učinkovitosti samoupravljanja v lastnem okolju in širše.

Predlog za podelitev nagrade ali priznanja mora vsebovati poleg podatkov o kandidatu tudi opis dela, zaradi katerega je predlagan, in podatke, ki so potrebni za vsestransko in objektivno presojo uspešnosti dela kandidata.

Kandidate za nagrade in priznanja lahko predlagajo osnovne organizacije Zveze sindikatov, občinski organi Zveze sindikatov in mestni svet Zveze sindikatov Ljubljane, samoupravni organi v organizacijah združenega dela, druge družbenopolitične organizacije, družbene organizacije ali strokovna društva.

Predlog za nagrade in priznanja pošljite **do 25. aprila 1985** na naslov: **Mestni svet Zveze sindikatov Ljubljane, Kopitarjeva 2 — Komisija za odlikovanja in priznanja.**

Vse podrobne informacije daje tajništvo Mestnega sveta Zveze sindikatov Ljubljane, telefon 216-280 ali 216-255.

Letna seja mestnega sveta ZSS Maribor

Postopno do uspehov

Uveljavljanje delitve po delu in rezultatih dela z vseh zornih kotov — to bi lahko zapisali za razpravo o osrednji točki letne seje mariborskih sindikatov. Seja in gradivo zanjo je bilo nekakšno soočanje zapisanih sklepov in družbenih usmeritev ter družbene prakse, nizanje uspehov in neuspehov, žal še prepogosto le sindikalnih prizadevanj za delitev po delu in rezultatih dela in nenazadnje gibanje osebnih dohodkov v sedanjih zaostrenih družbenogospodarskih razmerah.

Nameto kritike sedaj pohvala

Le dobri dve leti sta mimo, ko so v Mariboru »padale glave« poslovodnim delavcem, kjer se niso držali dogovora o družbenem usmerjanju razporejanja dohodka in delitve dohodka ter sredstev za osebne dohodke in kjer gibanja sredstev za osebne dohodke niso bila povsem natančno »pokrita« z indeksi, kot je tedaj zahteval republiški odgovor. Odtlej se je marsikaj spremenilo; indeksiranja na tem področju ni in v organizacijah združenega dela so sami gospodarji z ustvarjeno novo vrednostjo, vendar pa morajo ob tem upoštevati načela dobrega gospodarjenja z družbenimi sredstvi in hitrejšega usmerjanja ustvarjenega dohodka v akumulacijo v primerjavi z »naložbami« v osebne dohodke in drugo skupno porabo. Kakorkoli že, ustreznejša določila o družbenem razporejanju dohodka in sredstev za osebne dohodke so ustavile možnost tekmovanja za večji dohodek in kajpak tudi večje osebne dohodke, vendar na osnovi urejenega sistema delitve sredstev za osebne dohodke v organizacijah združenega dela in v drugih samoupravnih skupnostih. Takšen tekmovalni duh, ki je povezan z izpolnjevanjem stabilizacijskih nalog, daje v Mariboru dobre rezultate in v sindikatih danes v primerjavah dajejo prednost tistim, ki so sposobni z dobrim delom in gospodarjenjem dosegati nadpovprečne rezultate in zato tudi nadpovprečne osebne dohodke. Precej drugače je torej kot takrat, ko je veljalo pravilo, da so hvalili tiste ozde, ki so namenjali za osebne dohodke manj kot so jim dovoljevali togi dogovori. Pri tem pa velja opozoriti tudi na primere, ko so indeksi rasti osebnih dohodkov »prekoračili« normalne okvire, kar velja predvsem za organizacije združenega dela, kjer so »ustvarili« sicer zelo velik dohodek, povečali lanske osebne dohodke za 70 do 80 odstotkov glede na predlani, vendar pa pri produktivnosti dela in večji proizvodnji pravzaprav nimajo kaj dosti pokazati. Gre za organizacije združenega dela, ki ustvarjajo izjemni dohodek v izjemnih (monopolističnih) razmerah in si prisvajajo tudi izjemno visoke osebne dohodke, ki niso rezultat kakovostnih dejavnikov gospodarjenja, temveč cenovnega izsiljevanja. In očitno uspešnega!

Podpisani sporazumi dejavnosti

Sodeč po analizi »vgrajevanja« določil panožnih samoupravnih sporazumov o razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke, ki so jo pripravili v mariborskem mestnem sindikalnem svetu, je ostra politika do samoupravnega normativnega urejanja delitve sredstev za osebne dohodke v preteklih letih pokazala tudi dobre rezultate. Vsi pripravljeni samoupravni sporazumi dejavnosti v organizacijah združenega dela so že podpisani, le dve organizaciji pa sta se, po mnenju Marjana Makarija, sekretarja za družbenoekonomske odnose v MS ZSS Maribor, neupravičeno »uprli« podpisu, kar bo treba v politični akciji razčleniti in v sindikalnih organizacijah teh dveh organizacij spregovoriti o odgovornosti. Ta čas tečejo že priprave za spremembo samoupravnih splošnih aktov v organizacijah združenega dela o delitvi sredstev za osebne dohodke, saj v mestnem svetu ZSS menijo, da imamo v naši družbi dovolj strokovnih in političnih podlag za to, da v organizacijah združenega dela oblikujejo stimulativne sisteme nagrajevanja po rezultatih dela. Skratka: za oblikovanje takšnih sistemov je v Mariboru že precej storjenega, vendar pa še zmeraj ne toliko, da bi bili lahko povsem zadovoljni.

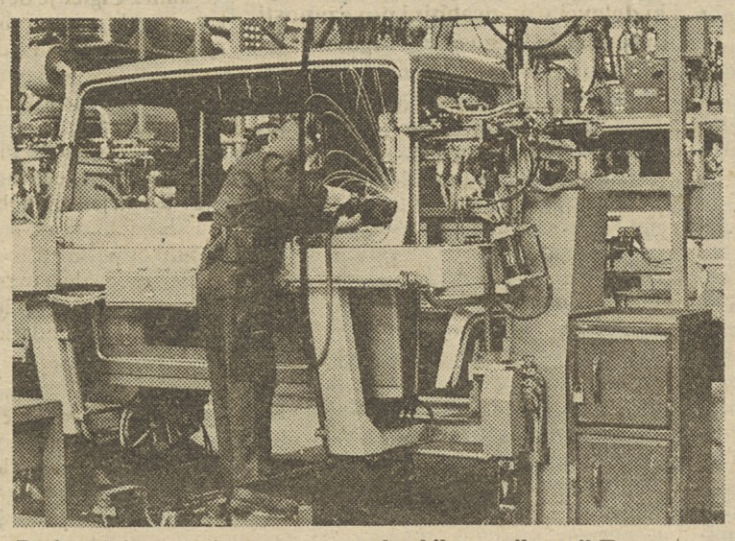

Proizvodni prostori tovarne gospodarskih cestnih vozil Tam.

Toda: tudi v Mariboru opozarjajo, da imajo lahko v organizacijah združenega dela soraZmerno dobre sisteme delitve po delu in rezultatih dela, pa se jih v marsikaterem okolju ne držijo dosledno. To je seveda voda na mlin uravnilovskim težnjam in prizadevanjem za višje osebne dohodke brez ustreznih rezultatov. To velja še posebej za tiste organizacije združenega dela, ki nimajo ustreznega kadra za delo pri delitvi po delu in rezultatih dela, poslovodni delavci pa reagirajo na takšne zahteve po občutku in skladno s tisto znano miselnostjo, češ, da bo le mir v hiši. Takšen lažni mir pa slej ko prej prekine nezadovoljstvo dobrih delavcev, vodi v uravnilovko in v takih okoljih bržkone osebni dohodki, navkljub njihovi ekonomski in socialni naravi, ne vplivajo spodbudno na prizadevanja za boljše gospodarjenje.

Podpora predlogu »22.000«

Na letni seji mariborskega mestnega sindikalnega sveta so podprli pobudo predsedstva RS ZSS, naj bo najnižji osebni dohodek v organizaciji združenega dela, za normalno opravljeno delo in dosežene rezultate, 22 tisoč dinarjev. V tej družbenopolitični skupnosti je decembra lani še 1300 delavcev dobilo neto osebni dohodek do 17.250 dinarjev in 6.000 delavcev neto osebni dohodek do 22.000 dinarjev. Tega dela so se v Mariboru resno lotili, razčlenili različne dodatke, ki jih morebiti dobivajo ti delavci za posebne delovne razmere, vendar ti niso izjemni. Z drugimi besedami lahko zapišemo, da bodo morali v takih organizacijah združenega dela, kjer so nižji osebni dohodki, kot predlaga sindikat, temeljito pogledati vase in »priključiti vse motorje« za to, da bi ob tem najnižjem osebnem dohodku ne zmanjšali akumulacije in tudi ne porušili obstoječih razmerij, kar bi morebiti vodilo v uravnilovko.

Na seji je bilo čutiti zaskrbljenost delegatov zaradi gibanja cen, ki udarjajo najbolj po življenjskem standardu delavcev in ki jim z rastjo dohodka in osebnih dohodkov, ki naj bi sloneli na kakovostnih dejavnikih gospodarjenja v delovnih organizacijah, niso kos. To še posebej boleče občutijo mariborski izgubarji, zlasti tisti, ki imajo nepokrito izgubo, kajti po zaključnih računih bodo zanje začele veljati zakonske omejitve rasti osebnih dohodkov. Na seji pa so opozorili tudi na prehitevanje v rasti osebnih dohodkov v nekaterih družbenih dejavnostih. To velja še posebej za mariborsko zdravstvo, kjer so povečali akontacijsko vrednost točk za 30 odstotkov, čeprav denar v njihove blagajne še ni pritekel in četudi ima mariborska zdravstvena samoupravna skupnost 24 milijonov dinarjev izgube. Je že res, da bo slej ko prej treba nadoknaditi zamude, ki so nastale zaradi administrativnega urejanja gibanja osebnih dohodkov v družbenih dejavnostih, vendar je vprašanje, ali je to mogoče storiti tako na hitro in ob prazni blagajni!

Marjan Horvat

Srečanje po štiridesetih letih

Številne možnosti za sodelovanje

Desetega marca se je v dvorani Di Vittorio na sedežu CGIL v Trstu zbralo 80 veteranov Delavske enotnosti italijanske, slovenske in hrvaške narodnosti, to je tistih borcev, ki so se med drugo svetovno vojno borili proti nacifašizmu. Srečanje je bilo tovariško, prisrčno. Še posebno tistih, ki se desetletja niso videvali; nekateri pa so se tokrat prvič srečali po letu 1945, po zmagi nad nacifašizmom, ko so se poslovili iz borbenih enot — delavskih bataljonov.

Srečanje so pripravili deželni sindikati CGIL in CISL dežele Furlanije in Julijske krajine. Udeležili pa so se ga tudi predstavniki Zveze sindikatov Slovenije iz Ljubljane, Kopra in Nove Gorice. Odzivnost povabljenih je bila presenetljiva, saj je bila dvorana povsem zasedena. Dogovorili so se za jubilejne slovesnosti, na katerih bodo podeljevali spominske značke in diplome za njihov boj v Delavski enotnosti.

Srečanje, ki ga je vodil Mauro Gialuc v imenu vodstva CGIL in CISL pokrajine Julijske krajine, so v kratkih nagovorih pozdravili italijanski in slovenski tovariši.

Zborovanje je začel Alessandro Degrasi, nekdanji funkcionar DE; Ermanno Solieri-Marino, ki je bil med vodilnimi aktivisti DE in pozneje Enotnih sindikatov, (zdaj pa je predsednik pripravljalnega odbora za podelitev znakov DE), je v svojem govoru obudil spomine na dogodke med drugo vojno v Trstu, ko so se italijanski, slovenski in hrvaški delavci enotno in hrabro borili proti skupnemu sovražniku, nacifašizmu. Spomnil je na velike žrtve med borci Delavske enotnosti, na krutosti okupatorja in njegovih pomagačev ter pozval vse, naj se še naprej borijo za bratstvo in prijateljstvo med narodi.

Drago Seliger je zborovalce pozdravil v imenu slovenskih sindikatov in izrazil osebno zadovoljstvo, da lahko v letu, ko ves svet praznuje 40-letnico zmage nad fašizmom, izrazi spoštovanje in dobre želje vsem, ki so s svojim delom prispevali nemajhen delež k tej zmagi. Uvodoma je tudi povedal, zakaj je prišlo do srečanja v Trstu: »Ko so v zadnjih letih (deloma tudi še danes) v Trstu in okolici podeljevali nekdanjim aktivistom znake Osvobodilne fronte slovenskega naroda, so mnogi delavci italijanske, slovenske in hrvaške narodnosti spraševali, če bodo tudi oni dobili kakšno priznanje za udeležbo v boju proti nacifašizmu, ki so ga vodili kot pripadniki-člani in aktivisti Delavske enotnosti.

Ko smo novembra 1982 proslavljali 40-letnico Delavske enotnosti v Ljubljani, je bilo na predlog številnih veteranov dogovorjeno, da bodo slovenski sindikati dali pobudo pokrajinskemu vodstvu italijanskih sindikatov v Trstu in Gorici za organizacijo podobnih proslav v Julijski krajini in naj bi ob 40-letnici zmage nad nacifašizmom v drugi svetovni vojni in osvoboditvi Trsta, v sodelovanju z ANPI, podelili podobne spominske značke in diplome tistim veteranom delavskega gibanja, ki so se kot pripadniki Delavske enotnosti med NOB, do 9. maja 1945, borili proti nacifašizmu na Tržaškem, Miljah, Tržiču in Goriškem.

Rado Pišot-Sokol je v imenu obalno-kraških sindikatov in ZZB NOV podrobno in konkretno govoril o dosedanjih zelo razvitih oblikah sodelovanja med borci NOV, invalidi, političnimi preganjanci, sindikati in nekaterimi drugimi organizacijami. Manj pa smo storili za razvijanje sodelovanja veteranov Delavske enotnosti.

Tovariš Arturo Calabria je v imenu ANPI-partizanov prisrčno pozdravil veterane Delavske enotnosti. Poudaril je, da se borbeno tovariško sodelovanje italijanskega, slovenskega in hrvaškega proletariata ni začelo šele z drugo svetovno vojno, ampak že na začetku nastajanja proletariata in revolucionarnega delavskega gibanja. Tovariš Calabria je opozoril na potvarjanje zgodovine in konkretnih dogodkov v teh krajih, ko si npr. okupatorjevi sodelavci iz vrst mestne garde (Gŭardia civica), kvesturini, pripadniki X. MAS in drugi kvislingi lastijo pravico, da so se borili proti okupatorju in za osvoboditev Trsta. Zgodovinsko pa je znano, da so bile te enote in skupine ves čas v službi okupatorja in že pred vstajo tržaškega proletariata, posebno pa v času vstaje, popolnoma razorožene in onemogočene. Posebej je tovariš Calabria opozoril na sedanja nasilja in gibanja proti naprednim silam in demokraciji; ob tem pa tudi na oživljanje neofašizma in neonacizma v Evropi. Več bi morali storiti, da bo mlada generacija bolje, objektivno in pošteno obveščena o našem skupnem boju, da bo sodelovala v boju za resnično demokracijo vseh svobodoljubnih sil.

Zdravko Troha

LISTAMO PO GLASILIH OZDOV

Družbena moč »večnih« nergačev in »nagajačev«?

MEBLO

glas upravljavca

Kaže, da za nepričakovani propadli referendum pogosto krivimo »večne nergače«, ki da s svojim delom pritegnejo okolico za svoje cilje in s tem dajejo klofuto ne le vsem prizadetim, temveč tudi sami sebi.

Tako lahko sklepamo po uvodniku »Komu je namenjena klofuta ali koga bo zadela?« v letošnji prvi številki glasila delovne organizacije Meblo »Glas upravljavca«.

Izid glasovanja na referendumu o novem sistemu nagrajevanja in inovacijah ni bil v celoti uspešen. Da bo šlo na tesno v neproizvodnih tozdih in v delovni skupnosti skupnih služb, so njegovi organizatorji že kar pričakovali. Presenetil pa jih je neuspeh v treh proizvodnih tozdih, v katerih bi z novim sistemom nagrajevanja pridobili prav proizvodni delavci!

Pisec uvodnika, predsednik konference osnovnih organizacij sindikata Meblo Roman Dolinar, se huduje nad »različnimi ‚nagajanji' pri uveljavljanju novih sistemov nagrajevanja,« saj s tem delavci škodijo sebi. Potem nadaljuje: »Škodujemo zato, ker preprosto ne moremo uveljaviti novega načina nagrajevanja, ki predvsem bolje vrednoti proizvodno in kreativno delo, torej tista delovna prizadevanja, ki nas bodo povlekla iz gospodarskih težav in zagotovila stabilnejšo in varnejšo skupno prihodnost. Takšna ‚nagajanja' pomenijo klofuto poštenim prizadevanjem, klofuto vsem tistim delavcem, ki imajo voljo do dela, zato pa tudi pravico do njemu ustreznega plačila...«

Najbrž povsem pravilno sklepanje odgovornega sindikalnega aktivista po neuspelem referendumu. Najbrž tudi upravičeno, če so bili posredi »večni« nergači. Toda prav spričo dejstva, da zmore nekaj takih »nagajačev« vplivati na izid najbolj neposrednega načina delavskega odločanja, bi se v Meblu kazalo zamisliti, kako potekajo vsi procesi samoupravnega sporazumevanja, dogovarjanja in odločanja.

Novogoriški Meblo slovi po razvitosti samoupravnih odnosov. Organiziranost službe za samoupravljanje in obveščanje je na zavidljivi ravni. Zato bi kazalo skrbno razčleniti, koliko je v resnici »večnih« nergačev in »nagajačev«, kakšna je njihova družbena moč, in jo z dobrim in odkritim obveščanjem razbiti.

D. R.

Sindikat spodbudil gospodarsko sodelovanje

Na pobudo Mariana Orožna, predsednika RS ZSS, in Lajoša Nagyja, predsednika sindikatov Železne županije, so se v Moravčih ta teden srečali predstavniki Iskre Delte, Dekorativne, TVT Boris Kidrič, sozda Agros, Lesne in Kolinske s predstavniki sorodnih podjetij iz Železne županije. Dogovorili so se za konkretne oblike sodelovanja pri razvijanju proizvodnje, ugotovili so tudi možnosti za industrijsko kooperacijo, za dobavo surovin in polizdelkov ter prodajo končnih izdelkov. Govor je bil tudi o strokovnem izpopolnjevanju, izmenjavi počitniških zmogljivosti. Kot so po končanih pogovorih povedali predstavniki naših in madžarskih podjetij, lahko pričakujemo, da se bo na podlagi sprejete sindikalne pobude razvilo obojestransko koristno sodelovanje.

F. K.

Radovljica

Pogovor štirih letnikov

Prejšnji teden je Odbor republiškega sveta ZSS za družbenopolitično usposabljanje v Sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici pripravil dvodnevno dopolnilno usposabljanje za slušatelje štirih skupin, ki so obiskovali sindikalno politično šolo v letih 1983 in 1984.

V dopoldanskem delu prvega dne usposabljanja je več kot sto udeležencem govoril član predsedstva SRS Janez Stanovnik. Najprej je opisal mednarodne ekonomske razmere ter njihov vpliv na gospodarsko stabilizacijo v Jugoslaviji.

Popoldan pa je predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije Marjan Orožen seznanil udeležence z nekaterimi aktualnimi nalogami Zveze sindikatov Slovenije do 11. kongresa ZSS ter nato odgovarjal na njihova vprašanja. Slušatelji sindikalne šole so predsednika seznanili tudi z nekaterimi težavami pri vsakdanjem sindikalnem delu, v celoti pa so podprli takšno obliko dopolnilnega usposabljanja ter ugodno ocenili program šole. Predlagali so tudi dneve za razprave, ki bi jih vodili sami, sodelovali pa bi predavatelji šole ter funkcionarji Zveze sindikatov Slovenije.

Pavle Vrhovec

NAŠA TEMA: NAČ

Maribor

Tiha želja preseči načrte

Maribor je republika v malem. Tako je moč sklepati tudi po načrtih družbenoekonomskega razvoja v letošnjem letu. Cilji so od občine do občine različni, odvisni pa so v glavnem od gospodarske sestave posamezne občine in stvarnih možnosti gospodarjenja, na katere pa Mariborčani očitno bolj črno gledajo kot pa republiški načrtovalci. Zanimivo! V nobeni mariborski občini niso načrtovali za letos 5-odstotne rasti družbenega proizvoda glede na lansko leto. Pač pa so v Pesnici (najbolj kmetijska občina) predvideli, da je moč povečati družbeni proizvod le za 1,9 odstotka, v Pobrežju za 3 odstotke, v Rotovžu za 4 odstotke, v Rušah za 4 odstotke, v Taboru za 3 odstotke in v Teznem za 3,5 odstotka. Takšno povečanje družbenega proizvoda po občinah bi za ves Maribor »prineslo« 3,5-odstotno povečanje družbenega proizvoda v primerjavi z lanskim letom.

Resnici na ljubo pa je treba zapisati, da so v Mariboru tudi lani načrtovali manjšo rast družbenega proizvoda, vendar so ob koncu leta »pristali« pri pet odstotkov večjem realnem družbenem proizvodu kot predlani, v vsem mariborskem gospodarstvu pa so krepko presegli tudi nekatere druge cilje, ki so si jih postavili za lani. »To, kar načrtujemo v naši resoluciji o družbenoekonomskem razvoju za letos,« nam je dejal Janez Čuk, podpredsednik IS skupščine mesta Maribor, »bo predvsem rezultat boljšega gospodarjenja, večje ekonomičnosti in še posebej uveljavitve novosti v proizvodnih programih in boljše kakovosti izdelkov, ne pa povečanih proizvodnih zmogljivosti. Velik poudarek smo dali zlasti inovacijski dejavnosti, ki se je v zadnjem času v Mariboru zelo razmahnila in prinaša zelo dobre rezultate. Gre torej le za uveljavljanje kakovostnih dejavnikov gospodarjenja in mislim, da je zato 3,5 odstotkov večji družbeni proizvod stvaren, odvisen pa tudi od ekonomskih danosti v Mariboru.«

Mariborčani na razpravo o tem, da je njihova resolucija o letošnjem družbenoekonomskem razvoju, vsaj glede rasti družbenega proizvoda, premalo agresivna, ne pristajajo. Že predvideni odstotek je šel skozi skupščinske zbore s kritiko in zahtevami po realnosti. In kakšni so drugi cilji za letos v primerjavi z lani doseženimi: zaposlenost se bo povečala za 0,7 odstotka, storilnost za 2,8 odstotka, industrijska proizvodnja za 4,4 odstotka, kmetijska pridelava za 3,5 odstotka, izvoz blaga za 12 odstotkov (na konvertibilno tržišče za 14 odstotkov), uvoz pa bodo zmanjšali za 10 odstotkov. Stvarna vrednost naložb se bo letos povečala za 4,5 odstotka, 63 odstotkov od vseh naložb pa bo gospodarskih, 29 odstotkov bo usmerjenih v stanovanjsko zidavo in 8 odstotkov v negospodarstvu.

Bolj ali manj se da opravičiti trezno načrtovanje v Mariboru tudi tako, da je glede na predelovalno naravo mariborske industrije in zastarelost opreme težko pričakovati prevelike skoke. Vrh tega pa je bila mariborska terciarna dejavnost pastorek v dosedanjem razvoju gospodarstva in šele v zadnjem obdobju računajo na njen večji delež v družbenem proizvodu. To ne velja le za hitrejši razvoj drobnega gospodarstva v družbenem sektorju, za katerega so kar v resoluciji zapisali naloge, ki jih morajo opraviti letos, temveč tudi za transport, turizem in še posebej trgovino, ki se še zmeraj ubada z razdrobljenostjo in tudi prešibko povezanostjo z gospodarstvom. Predvsem močne, izvozne usmerjene trgovine manjka v Mariboru, ki bo s svojim tržnim prijemom bolj koristila proizvodnji.

Če pustimo ob strani »neagresivnost« letošnjih ciljev družbenoekonomskega razvoja v Mariboru, pa je bil odgovor na vprašanje, ali letošnji rezultati gospodarjenja (doseženi v prvih dveh mesecih) zagotavljajo dosego teh ciljev, v izvršnem svetu in v sindikatih podoben: po prvih dveh mesecih ne moremo soditi o gibanjih v vsem letu. Tudi lani so bili na začetku relativno slabi rezultati, vendar pa je bila slika kasneje drugačna. Zelo dobra. In spet je sestava mariborskega gospodarstva tista, ki povzroča takšno gibanje na začetku leta. Bolj ali manj pa se vsi strinjajo, da se bo najbolj treba potruditi pri izvozu (okrog 300 milijonov dolarjev), saj že podatek, da je zanimanje za bančna posojila za izvoz nekolikanj upadlo, govori o tem, da bo treba krepko zavihati rokave, če hočejo v Mariboru doseči načrtovane izvozne cilje.

V akcijskem načrtu, ki so ga sprejeli zbori skupščine ob resoluciji za uresničevanje pomembnejših nalog, so smeri akcije zapisane, za vsa področja, z roki in nosilci nalog. Zaprašiti se ne sme, kajti le tako bodo lahko Mariborčani presegli letošnje načrte. To pa ni le pobožna želja, temveč so za to, kljub malce večji stvarnosti načrtovanja, vse možnosti.

Marjan Horvat

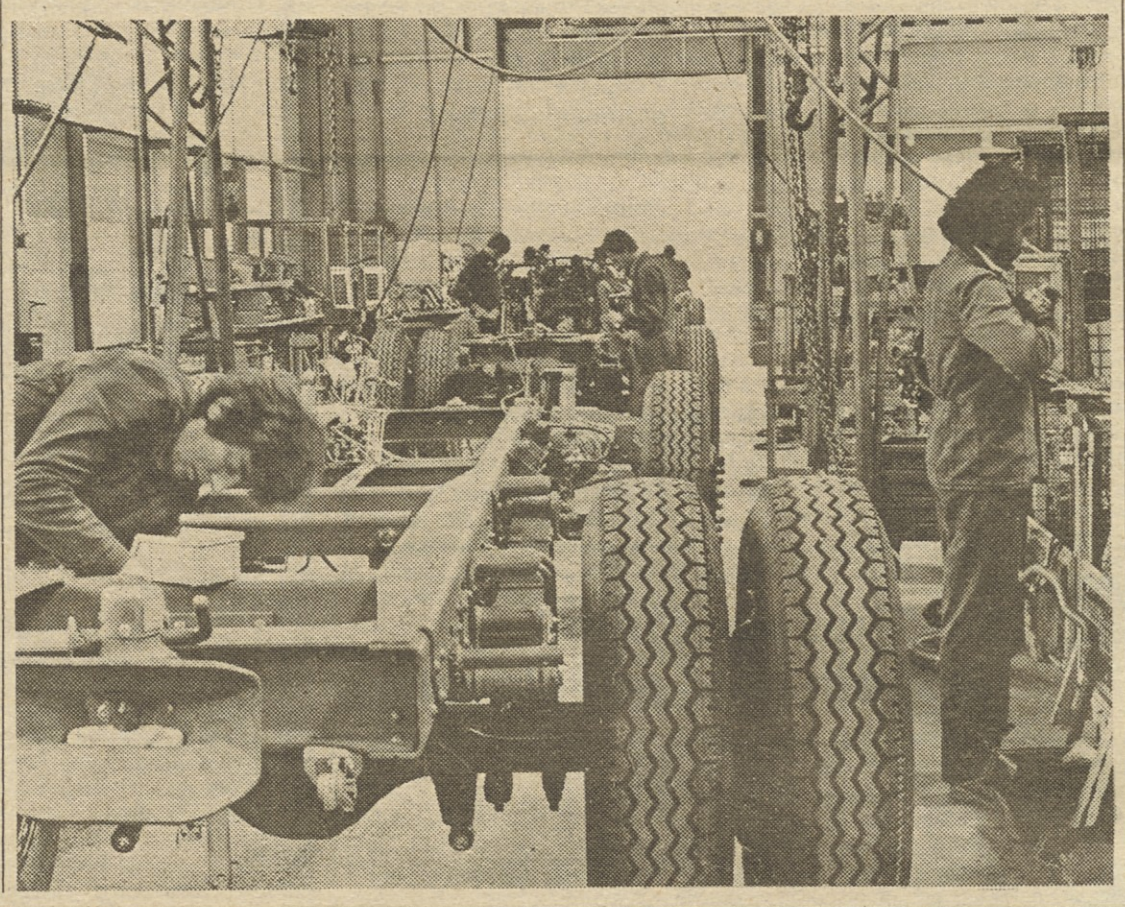

VELIKA KNJIGA KRIŽANK
za razvedrilo,
oddih,
za preverjanje znanja
Delavska enotnost

Ljubljana Šiška

Potruditi se bo treba za vsak odstotek

Preden smo se začeli pogovarjati o številkah, smo v Šiški zastavili kar naravnost: »Je vaš načrt za letos odraz stvarnih možnosti združenega dela ali zgolj neka administrativna želja, da ne rečemo fikcija?« Na vprašanje sta odgovorila Peter Hočevar, predsednik komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo in njegov namestnik Sašo Sedmak. Poudarila sta, da so v pripravah za izdelavo letošnjega načrta razvoja že septembra lani zahtevali od organizacij združenega dela, naj jim posredujejo napovedi za izvoz, obseg proizvodnje, zaposlovanje in naložbe v letu 1985. Pri tem niso nikogar brzdali, temveč so podatke preprosto prelili v občinsko resolucijo. Se pa zdaj sprašujejo, če so ljudje, ki so podatke dajali, tudi razumeli, kaj so pravzapra htevali od njih. Kako tudi je številka načrtovanega ko tibilnega izvoza izredno v (160 milijonov dolarjev) malce bojijo, da je ne bi uresničiti. Kljub temu pa s komiteju za družbeno plani dobili zagotovila, da bodo n čini vztrajali pri začrtanem zu.

V ljubljanski občini Šišk črtujejo povečanje družbe proizvoda za 2 do 3 odst

Zaposlenost naj bi se letos p čala za 1,5 odstotka. Iz tega zvidno, naj bi se storilno združenem delu občine pov za približno odstotek. Po jajo pa, da če bodo hoteli d sko doseči to številko, bod

Domžale

Zahtevni cilji na dobri podlagi

V občini Domžale so se odločili, da bodo ustvarjeni družbeni p vod povečali za 4 odstotke, industrijsko proizvodnjo za 4 do 5 od kov, kmetijsko proizvodnjo za 3 odstotke in produktivnost za 3 stotke. Tudi izvoz naj bi v primerjavi z letom prej povečali in sic 14 odstotkov. Stopnja zaposlovanja pa naj bi se povečala za 1,5 stotka, zaposlovali naj bi predvsem ljudi v neposredni proizvodn visoko ustvarjalnih dejavnostih. Ocenimo lahko, da se v tej občin ločajo za resnično ofenzivno gospodarsko politiko, saj so izvo proizvodnjo občutno povečali tudi lansko leto.

Vse oblike porabe bodo za okoli 10 odstotkov zaostajale za r dohodka, akumulacija pa naj bi tudi letos naraščala hitreje kot o dohodki. Razveseljivo je, da so ti večji od republiškega povpr njihova stvarna vrednost pa naj ne bi bila nižja kot lani, ko je z povprečni osebni dohodek v občini okoli 29.600 dinarjev.

Podatki za januar kažejo, da se je fizični obseg proizvodnje po za 5 odstotkov, celotni izvoz je za 5 odstotkov manjši kot v ena

Kako ujeti korak v tehnološkem razvoju z razvitimi (5)

Konji za »evropski derbi«

(Piše: Boris Rugelj)

Zadnjič smo zapisali, da bomo v prihodnjih letih na svetovnem trgu lahko ponujali predvsem boljše izdelke, ki jih že zdaj ponujamo, in izdelke, ki jih bomo razvili iz dosedanjih. Zaradi velikega zastoja v razvoju domače znanosti in uporabi le-te v industriji v minulih desetletjih pa še nekaj časa ne bomo mogli ponuditi povsem novih in povsem naših izdelkov vsega dobrega in najboljšega vajenemu kupcu iz razvitih držav. K temu bi morali dodati, da bomo vendarle tudi takšne izdelke nujno potrebovali v naši »pahljači ponudbe«, če bomo hoteli uspešno stabilizirati gospodarstvo.

Na tem področju pa smo Jugoslovani pravzaprav »najkrajši«, ne zaradi pameti, pač pa zavoljo ekonomske politike, ki je doslej vedno izbirala najbolj položne poti h gospodarskim ciljem. Zato ni čudno, če je v neki raziskavi izdelkov za široko porabo Centralni zavod za napredek gospodinjstva ugotovil, da so samo štirje naši izdelki povsem primerni »za v Evropo«. Naključje ali pa ne je hotelo, da so bili vsi štirje izdelki — tri grelne plošče in litoželezna ponev — izdelki iste tovarne: ETA iz Cerknega. Vprašanje, kaj v naslednjih letih ponuditi svetovnemu trgu, v kaj torej vložiti znanje in sredstva, je kajpak zelo zapleteno, še zlasti, ker je od pravilnih odgovorov nanj v našem združenem delu in v ekonomski politiki odvisna »usoda« stabilizacije.

Kaj torej ponuditi Evropi (tako pravimo zato, ker imamo na »stari celini« najpomembnejše zunanjetrgovinske partnerje in je zato Evropa daleč najpomembnejši del svetovnega trga), da bomo v prihodnjih letih za naše izdelke iztržili več deviz kot zdaj, da bomo ustavili relativno padanje vrednosti našega izvoza?

Kajpak ne moremo trditi, da razen omenjenih štirih izdelkov nimamo nobenega konja za dirko. Več naših izdelkov prodajamo po ugodnih cenah v svet, cenah, ki ne zaostajajo za cenami, ki jih dosega neposredna konkurenca. Toda to so praviloma izdelki, katerih tržni pomen je majhen (prodamo sorazmerno majhne količine). Na primer: nekatere jeklarske izdelke, aluminijeve legure, laserje in še kaj. Toda z izdelki, ki jih izdelujemo v velikih količinah in v velikih količinah tudi izvažamo, dosegamo pomemben tržni delež in tudi sorazmerno ugodno ceno le z nekaterimi: to so, denimo, Elanove smuči, donedavnega IMV prikolice, športna obutev, nekateri izdelki bele tehnike (na nekaterih trgih) in še kaj. V to kategorijo kajpak ne prištevamo surovin in polizdelkov, ki jih sicer tudi izvažamo v pomembnih količinah in dosegajo ugodne cene — kajti naša gospodarska usmeritev je vendarle obrnjena k povečevanju izvoza končnih izdelkov in višjih oblik menjave.

Zakaj nimamo več konj v hlevu? Malo izdelkov v celoti izpolnjuje zahteve svetovnega trga, čeprav je Jugoslavija včlanjena v mednarodne organizacije (ISO, IEC), ki urejajo vprašanja tehničnih standardov. Za naše izdelke je splošno znano, da niso narejeni skrbno, i kakovostnega materiala, da niso toliko uporabni kot konkurenčni da niso tako lepo oblikovani...

»Nujno bi morali zagotoviti, da bi se v vsej reprodukcijski veri držali pogojev, ki jih postavlja trg, in navaditi bi se morali na teh nično in tehnološko disciplino,« pravi inž. Franci Gerbec z Gospo darske zbornice Slovenije. »Če ne bomo poleg tega dosegli enak konstrukcijske in oblikovne izvedbe ter uporabnosti in varčnosti p materialu, energiji in ne nazadnje pri ceni, bomo na svetovnem trg čedalje bolj le statisti.«

Če torej ne bomo vlagali v obnovo tehnologije in hkrati v nov proizvode, bomo z dosedanjimi, pa čeprav bolje narejenimi i izboljšanimi izdelki, padali v čedalje nižje cenovne razrede. Najbo poučen primer, ki pa ni edini, pravi inž. Gerbec, je naša avtomob ska industrija. Takšnih napak si v prihodnje ne smemo več privoš ti. Slovenska industrija v tem boju vsekakor ni brez možnosti. Na sprotno — celo lepe ima s svojim potencialom znanja in tudi kapit la. Navsezadnje je priložnost tudi velika tehnološka zastarelost stro jev v slovenskih tovarnah — če bomo hkrati z nakupovanjem nov strojev tudi temeljito preučili trg, vključili razvojne službe v snova nje novih izdelkov in razvoj tehnologije, če bomo uspeli skrajša inovacijski ciklus (čas, ki preteče od zamisli do izdelave novega i delka) na svetovno raven... Pri tem pa bo treba združiti moči indu strije in raziskovalnih ustanov — tako na primer, kot je storilo Go renje. Povezalo se je namreč s Centralnim zavodom za napredek go spodinjstva, da bi mu ti strokovnjaki pomagali pri iskanju novih i delkov. Podobna pomoč bi pomagala marsikateri delovni organiza ciji.

Prihodnjič: Nove rastline, nove živali

…ČIJEMO VSAK ZASE

rali zaradi nesorazmerja cen in visoke stroškovne inflacije povečati storilnost za 5 do 6 odstotkov (fizični obseg proizvodnje pa za 4 odstotke), da bodo dosegli realno rast družbenega proizvoda. Zavedajo se, da bodo imeli pri izpolnjevanju načrtov kopico težav. Te izvirajo predvsem iz dela zastarele in negospodarne industrije, ki je takšna zaradi prevelikega odstotka vgrajenega materiala v stroških proizvodnje.

V razmerah, ko v posameznih primerih pomeni material 80 ali celo več odstotkov vseh stroškov, proizvodnja seveda nikakor ne more biti donosna in kar sama kliče po preusmeritvi. In v Šiški imajo nekaj takšnih primerov.

Industrijsko proizvodnjo kanijo letos zvečati za 5 do 6 odstotkov, kmetijsko pa za 3. In kakor se jim zdi, da je številka v prvem primeru še kar stvarna, pa menijo, da gre v drugem za ogromen zalogaj. Gre namreč za tržno kmetijsko pridelavo, se pravi za tisto, kar prodata zadrugi (Agroemona ali KIT KZ Medvode). Načrt naj bi bil vprašljiv zaradi manjka 180 hektarjev zemlje, ki ga je navrgla gradnja nove avtoceste in pa zaradi dejstva, da iz proračuna ne smejo več financirati delovanja skupnosti za pospeševanje kmetijstva. Kot je znano, so kmetje doslej iz tega sklada dobivali posojila za postavljanje hlevov, silosov, za nabavo gnojil, zaščitnih sredstev itd.

Izvoz je bil v 11 mesecih lani skladen z resolucijo, se pravi, da so ga v tem obdobju povečali za 15 odstotkov, jim je pa zadnji mesec vse pokvaril. Povečanje izvoza je tako lani znašalo samo 6 odstotkov, k čemur naj bi po njihovem mnenju precej pripomogli novi predpisi o načinu evidentiranja izvoza. Kot so nam povedali, se po novem evidentira zgolj stvarno udeležbo posamezne delovne organizacije v izvozu, kar pomeni, da se izvoz prizna vsem kooperantom, katerih delo in material sta bila potrebna za izdelavo nekega izvoženega izdelka. Iz tega se da kajpak izluščiti, da imajo v Šiški precej finalistov.

Številka 160 milijonov dolarjev pomeni, da so letos v občini načrtovali povečanje izvoza za 18 odstotkov. Gre za konvertibilen izvoz, medtem ko se klirinški iz leta v leto manjša. Kot so nam povedali, se bo za vsak odstotek povečanja izvoza potrebno še kako potruditi. Tembolj, ker je obseg izvoza izredno velik, kjer precej pomeni tudi slehernì odstotek. Samo za primerjavo: lanski devizni priliv Kosova je za 11 mesecev znašal skupaj 181 milijonov dolarjev…

Ivo Kuljaj

…dobju lani, prodaja kmetijskega blaga v družbenem sektorju pa je 8 odstotkov večja kot januarja lani. Gre seveda za podatke, ki ne …vedo veliko, saj je na primer celotni izvoz resda manjši kot januarja …ni, izvoz v razvite zahodne države pa je na primer za 63 odstotkov …čji od lanskoletnega.

Po besedah predsednice Komiteja za družbeno planiranje in družbenoekonomske odnose Ivice Gognjavec bo v občini kolikor toliko …ahna tudi naložbena dejavnost. Gospodarske o organizacije se od…ajo predvsem za manjše naložbe in posodobitev proizvodnje, ki naj … pripomogla k ustvarjanju večjega deviznega zaslužka izvoznikov …lovenijales — Radomlje, Lek — temeljna organizacija združenega …la Kemija, Tosama, Helios, Papirnica Količevo). Sicer pa so se v ob…ni odločili za ustanovitev razvojnega sklada, s pomočjo katerega naj … poskrbeli za toplarno, predelavo industrijskih in gospodinjskih od…adkov, pripravo zemljišča za obrtno cono v Trzinu in začetek zidave …tela. Možnosti za nadaljnji razvoj obrtne in turistične dejavnosti …amreč obstajajo, vendar niso v celoti izkoriščene.

Kritično kaže pripomniti, da v občini namenjajo premalo pozornosti varčevanju z energijo in ekonomičnosti poslovanja, pa tudi zmanj…vanje stroškov vseh vrst je stabilizacijska naloga, ki ne sme biti pre…uščena le delovnim organizacijam. Poraba energije predstavlja naj…ečjo težavo za Papirnico Količevo, saj je delež električne energije v …rukturi stroškov 30-odstoten. Zastarelost opreme pa je razvojno …prašanje pravzaprav vsega domžalskega gospodarstva, občinski de…avniki pa naj bi o njem konkretno spregovorili ob načrtovanih obi…kih v delovnih organizacijah.

Še beseda ali dve o najbolj perečih zagatah: Papirnico Količevo …remenijo anuitete, ki jih morajo odplačevati ob padanju vrednosti …inarja glede na ameriški dolar, trgovina ima težave zaradi administrativnega določanja marž, SGD Beton, temeljna organizacija združenega dela Gradnje Domžale pa je v nezavidljivem položaju zaradi …000 kv. m neprodanih poslovnih prostorov.

Emil Lah

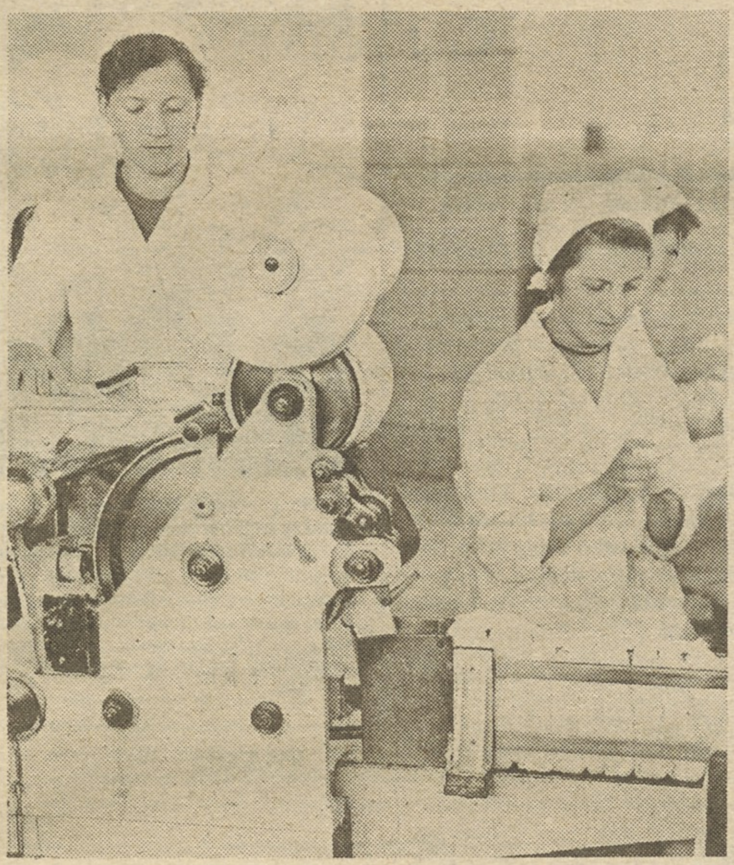

Sežana

Do leta 1990 dohiteti Slovenijo

Dosedanji rezultati dovoljujejo — pa ne samo to — tudi zahtevajo ambiciozno načrtovanje družbenoekonomskega razvoja tudi v letošnjem letu. Tako bi se dalo razumeti naša sogovornika v sežanski občini: predsednika IS skupščine občine Iva Vodopivca in predsednika občinskega sindikalnega sveta Staneta Furlana. Tako pa ne bo samo letos. V sežanski občini so si zadali tiho nalogo: do leta 1990 naj bi vsi občani ene največjih (po površini 700 kvadratnih kilometrov) slovenskih občin imeli enake življenjske razmere oziroma družbeni standard.

Kajpak se nam je takoj zastavilo vprašanje, ali je mogoče tako velik načrt, glede na to, da je osnova razvojne politike policentrični razvoj (nujno je treba ohraniti živelj na Krasu in v Brkinih) v tako kratkem času tudi uresničiti. Tu je ena največjih težav Krasa, voda, vprašljive so ostale komunalne storitve, ne nazadnje tudi razvoj zdravstva, šolstva… Sogovornika sta poudarila, da imajo vsi razvojni načrti, tako za letošnje leto kot bolj dolgoročni, v bistvu celovito materialno osnovo.

»Če ostanemo pri načrtih za letošnje leto,« je dejal Ivo Vodopivec, »moramo poudariti, da so vsi gospodarski načrti utemeljeni. V zadnjih desetih letih smo veliko vlagali v gospodarstvo in to se sedaj lepo obrestuje. Nobena naložba se na srečo ni izkazala za problematično, pri nobeni nismo denarja ‚vrgli skozi okno'. Na takšni osnovi pa seveda ni težko stvarno načrtovati, niti gospodarskega razvoja niti razvoja občine.«

Izhodišče za letošnji plan so bili načrti delovnih organizacij, »oplemeniteni« tudi z občinskim pogledom na razvoj, sta povedala sogovornika. Čeprav same številke iz planske listine na prvi pogled ne govore ravno v prid trditvi, da je občinski načrt ambiciozen, je treba vendarle upoštevati, da so bili lanski dosežki visoki in da je na takšne dosežke težko realno obešati zahteve po visokih odstotkih nadaljnje rasti. Dovolj pa kljub temu povedo podatki, da bodo vsem omejitvam kompenzacijskega in maloobmejnega izvoza navkljub povečali izvoz na konvertibilno področje za petino, da bo (že tako visok) družbeni proizvod večji za 3,5 odstotka, da bodo s pretežno izvozno usmerjenimi naložbami zaposlili skoraj 200 novih delavcev. Da bodo ti delavci skoraj brez izjeme samo kvalificirani… Da se bo storilnost kljub novim zaposlitvam realno dvignila za 2,5 odstotka, da bodo realni osebni dohodki ostali najmanj na lanski ravni (ker pa so jih lani v marsikateri sežanski DO realno povečevali, je prej verjeti, da bo tudi letos tako).

Vsa vlaganja bodo v največji meri usmerili v nakup sodobne tehnologije, brez katere si višjih oblik sodelovanja s tujimi partnerji ni moč zamisliti. Stane Furlan je dodal, da je trenutno največja naložba v Krasmetalu, vredna 700 milijonov dinarjev, večina izdelkov pa bo namenjena izvozu (kmetijska mehanizacija). Posodabljajo tudi v Steklarni v Hrpeljah, ki gre v dodatne programe iz kemije, tovarna pletenin Sežana, če omenimo samo največje naložbe, pa bo nakupila najsodobnejše pletilne stroje.

Skrb za šolstvo in izobraževanje ima pomembno mesto v občinskih načrtih in načrtih delovnih organizacij. Vsi kadri, ki prihajajo iz srednješolskega centra Srečko Kosovel, dobijo zaposlitev v matični občini, saj delovne organizacije vedo, da spadajo k sodobnim strojem, tehnologiji in poslovni organizaciji samo ustrezno izšolani kadri.

Da bi šle tudi družbene storitve v korak z gospodarskim razvojem, uveljavljajo letos v občini višje prispevne stopnje za zdravstvo, šolstvo in druge družbene potrebe, vendar vse v okviru možnosti sežanskega gospodarstva.

B. R.

Celje

Prvič dejansko strnili vse moči

V Celju je bil naš sogovornik magister Miloš Pešec, podpredsednik izvršnega sveta skupščine občine in predsednik občinskega komiteja za družbenoekonomski razvoj. Po njegovem mnenju je v celjskem gospodarstvu in gospodarski politiki opazen premik v dveh smereh. Najprej gre za uspeh, da so v oblikovanje politike gospodarjenja in razvoja uspešno vključili tudi politične organizacije, in drugič, da so že opazni dosežki takšnega dela.

»Moramo priznati, da zadnji dve leti nismo bili zadovoljni z rezultati v dohodkovnih odnosih in razvoju. Beležili smo sicer uspehe pri izvozu, vendar so bili dohodki od izvoza manjši od dohodkov, ki bi jih združeno delo lahko zaslužilo na domačem trgu.

Zdaj se ne zadovoljujemo več samo s cilji, temveč s tem, kaj z njimi dosežemo. V bistvu gre za štiri osnovne postavke. Najprej za zmanjšanje deleža porabljenih sredstev v sestavi celotnega prihodka za najmanj desetino odstotka. Potem gre za povečanje deleža akumulacije v dohodku, za rast družbenega proizvoda za 4 odstotke nad stopnjo rasti inflacije ter na koncu za sprotno razčlenjevanje vseh učinkov rasti in gospodarjenja organizacij združenega dela po vseh kazalcih znane metodologije Gospodarske zbornice SRS.

Analize kažejo, da so organizacije združenega dela v industrijski proizvodnji načrtovale za osebne dohodke toliko, da ne bi smelo biti bojazni za zaostajanje za nacionalno rastjo. Tudi v politiki zaposlovanja smo v dogovorjenih okvirih, prav tako je usklajen izvoz.

Žal pa ni tako z uvozom. Opažamo, da so vodstva nekaterih delovnih organizacij načrtovala večji uvoz od izvoza, tako da ne bi uspeli doseči rezultatov, ki so začrtani v resoluciji. Med njimi jih je verjetno nekaj, ki načrtujejo odkup deviz mimo ustvarjenega lastnega izvoza.

Načrtovani dohodek je manjši, prav tako nismo zmanjšali porabljenih sredstev. Spodbudno je, da smo dosegli večjo rast akumulacije.

To so naše ocene. Te bomo zdaj poslali vsem delavskim svetom, da bodo o njih razpravljali in razčiščevali tiste dele, ki niso usklajeni z resolucijo. Do prvega periodičnega obračuna bomo skušali uskladiti načrtovanja, potem pa po znanih rezultatih posebej obravnavali vsa odstopanja.

V Celju je več kot 50 odstotkov aktivnega prebivalstva, saj v občini zaposlujemo 39.900 ljudi. Načrtovani obseg povečanja industrijske proizvodnje je 3,5 odstotka, kmetijstva 3 odstotke, izvoza je za 11 odstotkov (od tega na konvertibilni trg 14 %) in uvoza 10 odstotkov.

Med največjimi izvozniki so Železarna Štore, ki sama pokriva petino celotnega izvoza, zatem Cinkarna, Aero, Emo, Lik Savinja, Etol, Zlatarna in letos prvič v tej skupini velikih izvoznikov že Celjska mesna industrija.

Največji naložbi bosta v celjski Cinkarni, železarji bodo precej namenili za svojo livarno, večje naložbe so še v Etolu, pri Izletniku, v Klimi, Merxu in v Žični. Gre za dvanajst milijard dinarjev.

Po mojem mnenju je uspeh precejšen, čeprav je jasno, da nas čaka še mnogo skupnega dela. Kot sem že poudaril, bomo dokaj smela načrtovanja uresničili, ker smo zdaj prvič dejansko strnili vse sile, od sindikatov do partije in mladine, ki se ne ukvarjajo več le z analiziranjem zaključnih računov, torej post festum, temveč sproti, ob vsakem periodičnem obračunu.«

J. S.

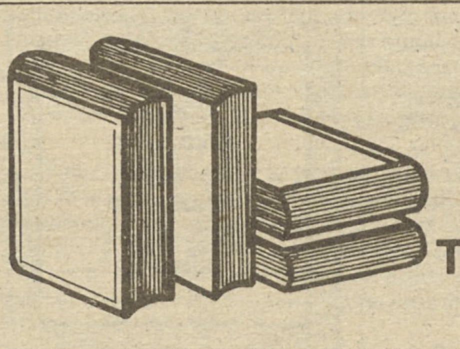

Obiščite knjigarno Delavska enotnost Tavčarjeva ulica 5

KAKO GOSPODARIMO

Vselej ostanejo samo najodpornejši

Med ekonomisti in gospodarstveniki pri nas sta, poenostavljeno povedano, dve »struji«. Nekateri, ki so v precejšnji manjšini, mislijo, da bi bilo bolje, če bi Jugoslavija že na začetku gospodarskih težav, pred petimi leti, pogumno zaorala novo smer v gospodarjenju in pogojih gospodarjenja. Da bi se skratka takoj odrekli večjemu deležu bruto proizvoda za odplačevanje tujih dolgov, da bi takoj na začetku znižali družbeni in osebni standard (približno na raven, kot je zdaj) in pogumneje uvedli tržne pogoje gospodarjenja. V tem primeru, trdijo, bi sicer tvegali tudi nekaj politične nestabilnosti, toda zanesljivo bi bili zdaj, po nekaj letih, bliže gospodarski stabilizaciji, kot smo v resnici. Drugi, ki so v veliki večini, pa menijo, da si niti zdaj še ne bi smeli privoščiti nekaterih ukrepov, kot so na primer realne obresti ali tako hudega padca življenjske ravni kot v zadnjih dveh letih. Komu verjeti? Eni in drugi imajo nekaj »asov« v rokah, toda nihče prav vseh kart dobrih.

Najbrže pa lahko verjamemo enim in drugim (oboji to namreč tudi trdijo), da so bili administrativni ukrepi, s katerimi smo v zadnjih nekaj letih uravnavali gospodarske razmere, pretirani in da se po njih (zamrznitvah cen, zamrznitvah obresti itd.) gospodarstvo le počasi postavlja na noge.

Da je tako, dokazujejo lanska gospodarska gibanja in rezultati letošnjih prvih dveh mesecev, ko je prišlo do zastoja v proizvodnji in izvozu, padcu storilnosti ter do rekordne inflacije. Čeprav marsikdo misli, da po dveh mesecih ni moč ocenjevati leta in da bi bilo treba na tehtnejše sodbe počakati vsaj na rezultate po treh, štirih mesecih, je vendarle že dovolj očitno, da nas čaka hudo leto. Zlasti boj proti najhujšemu sovražniku stabilizacije — inflaciji, ki kljub optimističnim napovedim pred leti pravkar podira vse dosedanje (jugoslovanske) rekorde, bo mnogo težji in dolgotrajnejši, kakor smo mislili še na začetku lanskega leta. Tovrstnega optimizma zdaj ni nikjer več, ostalo pa je le še upanje (menda utemeljeno), da do konca tega leta inflacija ne bo imela več kakšnega zagona kot konec lanskega in v začetku letošnjega leta.

Ne glede na vse črnoglede napovedi pa vendarle ni razloga za preplah ali paniko, še mnogo manj pa seveda za kakšne ponovne stare oblike pomoči administracije gospodarstvu. Ni namreč drugačne možnosti, kot da gremo skozi vso kalvarijo ozdravljenja gospodarstva z uvajanjem ekonomskih in tržnih zakonitosti in z vsemi posledicami za družbeni in osebni standard, ki jih bodo stabilizacijski napori zahtevali od nas. Vprašanje je le, ali bomo prav ocenili, kakšne »zdravniške« posege bo prenesel naš pacient (gospodarstvo): operativne in intenzivno pooperativno nego, ali pa ga bomo zdravili počasi, s puščanjem krvi in zapiranjem oken bolniške sobe, da ne bi vanjo vdrl kužni (zunanji) zrak — kot so menili v srednjem veku. Toda tudi ob takšnih metodah (izoliranja pacientov od okolja) so preživeli samo najbolj odporni...

Boris Rugelj

Janez Bohorič o tekočih gospodarskih gibanjih

Cilji nam bežijo

Za seje zborov slovenske skupščine je Janez Bohorič, podpredsednik republiškega izvršnega sveta, pojasnil lanska in tekoča gospodarska gibanja. Če bi imeli prostora le za res najkrajši komentar, bi morali zapisati: SLABO KAŽE.

Poglejmo najprej lansko leto. Industrijska proizvodnja, ki bi morala po načrtih zrasti za 3 do 4 odstotke, se je povečala le za 2,1 odstotka. Ker je jugoslovansko povprečje 5,5 odstotka, smo se Slovenci znašli na zadnjem mestu med vsemi republikami in pokrajinama.

Odkod tako skromna rast? **Tepe nas že sama sestava industrije,** v kateri je precejšen delež blaga za široko potrošnjo. Kako pa je zadnje čase s kupno močjo, vemo. Vemo tudi, da smo v zadnjih petih letih prav v naši republiki najbolj zavrli naložbe v osnovna sredstva, da smo ob večjem izvozu zmanjšali uvoz in torej oslabili oskrbo z repromateriali. Ta uvoz je v državi rasel skladno z izvozom.

Posebno vprašanje je oprema. **Težko je pričakovati rast proizvodnje s 77,4-odstotno odpisano opremo.** Najslabše je prav v dejavnostih, ki naj bi v bodoče najbolj prispevale k prestrukturiranju gospodarstva — s hitrejšim tehnološkim razvojem? Administrativne ovire in pomanjkanje deviz že nekaj let širijo korak med potrebami in možnostmi — vendar pa se v tem času slovenski uvoz sorazmerno zmanjšuje, če ga primerjamo z drugimi republikami in pokrajinama.

Čudno pravzaprav, saj »administrativne ovire in pomanjkanje deviz« menda veljajo za vse enako? Povejmo še, da smo uvoz s konvertibilnega področja pokrili z izvozom skoraj 108-odstotno in tako povečali naš delež v izvozu na ta tržišča na več kot četrtino celotnega jugoslovanskega izvoza. Delež uvoza pa je z 19,8 odstotka ostal nespremenjen.

Posledice so lahko sila neprijetne. V slovenski industriji je največ predelovalne. Prav ta pa terja nenehno obnavljanje tehnoloških postopkov, uvajanje sodobne tehnologije, vse močnejšo izvozno usmerjenost... Že zdaj ustvarja največji izvoz v državi in je kljub temu zelo skromna v deležu uvožene opreme. Jugoslovanska strojna industrija ni niti usposobljena niti voljna nadomestiti tega primanjkljaja in brž lahko zaključimo, **kaj nas čaka: nekonkurenčnost slovenske industrije v tujini, pešanje izvoza, ogrožena zunanjetrgovinska menjava tako Slovenije kot Jugoslavije...**

Nevarno! Sploh, če upoštevamo še druge vzroke počasnejše rasti proizvodnje — pomanjkanje proizvodnih programov, slaba organizacija in vodenje proizvodnje ter poslovanja, delovna in tehnološka nedisciplina, slaba kakovost, izkoriščenost delovnega časa, nezadostna storilnost in gospodarnost, pasivnost vodilnih delavcev, vse bolj žgoče področje osebnih dohodkov...

Tako tudi gospodarska gibanja v začetku letošnjega leta niso spodbudna. Že lahko trdimo, da ogrožajo doseganje resolucijskih ciljev. Že decembrski izvoz je zaostal za predlanskim decembrom in januarski je bil še slabši (skoraj za 11 odstotkov glede na januar 1984). Uvoz (primerjava istega obdobja) pa je zrasel za več kot 33 odstotkov. Prav tako neugodna je sestava izvoza. **Dohodkovna mikavnost izvoza je vse manjša, saj tečaj dinarja ne zadošča več — je pa edini spodbujevalec izvoza!**

Industrijska proizvodnja nič ne kaže, da bi lahko dosegla resolucijsko predvideno rast 3,3 odstotka. V primerjavi z decembrom je še nekoliko opešala. Malo so »pripomogle« energetske razmere, poslabšala pa se je tudi oskrba z domačimi repromateriali in surovinami. Nekaj boljša je bila tista iz uvoza. Organizacije združenega dela krepko skrbi, ker jih dobavitelji spet zasipajo z zahtevami za dvig cen surovin in repromaterialov, nemalokrat že drugič v letošnjem letu. Kaj to pomeni ob zdajšnji kupni moči in položaju na trgu, menda ne kaže posebej razlagati.

Strnimo z besedami Janeza Bohoriča: **»Edina pot za preprečitev nadaljnjega padanja življenjskega standarda, za ohranjevanje okvirov zadovoljevanja skupnih in splošnih potreb ob hkratni krepitvi reprodukcijske osnove gospodarstva je ustvariti več, doseči načrtovano 5-odstotno rast družbenega proizvoda. Za ta cilj bi morali zastaviti vse sile, saj se nam po prvih letošnjih rezultatih že izmika. Pot do njega je le večja proizvodnja, izvoz, produktivnost dela in kakovost gospodarjenja. In tudi ohraniti potrošnjo v stvarnih okvirih.«**

Ciril Brajer

Krožki za izboljšanje proizvodnje: zakaj kampanjsko

Redke lastovke

Še neobjavljena raziskava sociološkega inštituta — v sodelovanju z japonskim strokovnjakom dr. Ishikawo — je pokazala, da so pri nas še neizkoriščene možnosti za uvajanje krožkov za izboljšanje proizvodnje (KIP).

Na Japonskem, v ZDA pa tudi v Evropi (denimo v ZRN) jih poznajo že dve desetletji ali vsaj ne dosti manj, medtem ko jih v Sloveniji bolj po sili razmer skušamo obuditi v prakso (zaradi boljše kakovosti in s tem konkurenčnosti proizvodnje za izvoz). Takšna je bila tudi prvobitna vloga krožkov na tujem (Quality control circles), ki pa se je pozneje razširila na najrazličnejše izboljšave, vse od tehničnih postopkov in tehnologije, varčevanja z materiali in energijo, organizacijo poslovanja pa do inovacij v pravem pomenu besede. Tako si krožke prizadeva uvajati Ekonomski center (ECM): v resnici gre za skupino USOMID (usmerjene množično organizirane inovacijske dejavnosti). Najbolj dejavna je bržda v Železarni Štore, gospodarske koristi, ki jih imajo od njenih izboljšav, pa sproti vrednotijo.

Četudi se Zavod za produktivnost dela s krožki ukvarja in jih pospešuje že nekaj let, ti redkokje za daljši čas zaživijo. Še najbolj se je doslej izkazala Iskra, kjer zdaj deluje 30 takšnih krožkov; podatki o drugih (ponekod jih imajo samo na papirju!) so kaj skopi, nekateri viri omenjajo Tomos, od koder pa v zadnjem času ni glasu, Kolinsko, jeseniško železarno itd. Raziskava dr. Ishikawe v Iskri (predstavili naj bi jo sredi tega meseca) bo posredovala potrebno znanje (vsem), ki se bodo zanje zanimali. Odgovorila naj bi na vprašanja, kako premagati nezdrav tekmovalni duh, pospeševati krožkovno dejavnost vzporedno z interesi vodstva delovnih organizacij (ne voluntaristično) in kako zagotoviti izobraževanje, ki je potrebno za obvladovanje tehnik skupinskega dela. Dr. Ishikawa nam je v pogovoru na sociološkem inštitutu namignil, naj bi gospodarstveniki vsaj na začetku ne bili preveč nestrpni glede gospodarskih koristi, ki si jih je od krožkov obetati. Na Japonskem niso ovrednotili vseh učinkov niti po dveh, treh desetletjih! Moralo pa bi biti vsakomur jasno, da so koristi neizmerno velike, saj gre v resnici za prehod na višjo, bolje organizirano raven poslovanja neke delovne organizacije. Gre torej za spremembo gospodarske miselnosti. Da pa so merljivi tudi kratkoročni učinki krožkov, naj bi med drugim dokazala že omenjena raziskava sociološkega inštituta (dr. Veljko Rus), ki je zajela 18 organizacij s 40 odgovori na enotne vprašalnike.

Zbornica je že predvidela srečanje na to temo, vendar pa bi k boljšemu usklajevanju lahko po našem mnenju bistveno pripomogla tudi problemska konferenca ZK, če bi pripravili podobno, kot je bila lani o pospeševalnju inovacijske dejavnosti. Le tako bodo pospeševalci krožkovne dejavnosti zares začutili za sabo družbeno podporo, ki si jo zaslužijo, pa je doslej še niso dobili.

Igor Žužek

Obiščite knjigarno Delavska enotnost Tavčarjeva ulica 5

O delovni organizaciji Gorenje-Tiki ter o njihovem delu po novem smo pred nedavnim že pisali. Zdaj pa, ko je za njimi že letni obračun, so nam povedali, da so s sanacijskim programom in »novim« načinom dela uspeli. Številke so zgovorne. Lani so imeli po devetih mesecih blizu 60 milijonov dinarjev izgube, ob koncu leta pa so ugotovili, da so v zadnjem trimesečju povečali proizvodnjo skoraj za polovico in leto 1984 uspešno sklenili. Še več, nekaj ostanka čistega dohodka so lahko namenili za poslovni sklad. Vendar to za Tiki še ne pomeni rešitve, kajti nujno bodo morali spremeniti proizvodni program. Pripravlja ga posebna programska skupina v sozdu Gorenje in skupaj z gospodarsko zbornico se bodo odločili za proizvodnjo izdelkov za široko porabo ali, kar je verjetneje, za proizvodnjo profesionalne tehnike. Ne glede na odločitev pa si že zdaj prizadevajo, da bi se predvsem kadrovsko okrepili.

Slika: Andrej Agnič

Iskra Delta:

Izvoza znanja ni mogoče meriti s tonami

Lani se je nadaljevala dinamična rast razvoja in proizvodnje računalniških sistemov in programske opreme v enoviti delovni organizaciji Iskra Delta, ki je ob koncu leta zaposlovala 998 delavcev. Začeli so z razčiščenim proizvodnim programom, ki temelji na lastnih rešitvah in znanju, kot so med drugim poudarili predstavniki samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij Iskre Delte na pogovoru s Francko Herga, podpredsednico republiškega sveta ZSS, Ivanom Kramarjem in drugimi gosti na začetku marca.

Da je bilo lansko leto, tako kot vsa prejšnja, za to delovno organizacijo poslovno uspešno, dokazuje tudi podatek, da so v primerjavi z letom 1983 povečali celotni prihodek za 212 odstotkov. Uspešno so prodrli tudi na računalniško razvita tržišča zahodne Evrope in Združenih držav Amerike, prodali poslovnemu partnerju v Združenih državah Amerike licenco za lastnen proizvod. Kot velik dosežek pa so omenili tudi prodor na kitajsko tržišče, kamor bodo v letošnjem letu prodali za več milijonov dolarjev opreme. V Iskri Delti se zavedajo, da bodo v računalništvu lahko hodili v korak z ostalim svetom le z razvojem domačega znanja, zato bodo v prihodnje namenili največ pozornosti nagrajevanju po delu. Gibljivi del bo zato predvidoma zajel kar polovico osebnega dohodka delavca. Lani je znašal mesečni neto osebni dohodek na delavca prek 46 tisočakov. »Če bi družba priznala stroške izobraževanja kot naložbo, bi bil razvoj in izvoz našega znanja lahko še večji, tako pa so ponavadi večjih olajšav deležni tisti, ki uvažajo tuje licence, kot pa tisti, ki krepijo lastni razvoj računalništva,« so opozorili na sestanku. Zato si želijo pri Iskri Delti tudi več družbene podpore v prihodnje. Želijo si, da bi lahko avtomatizirali velike sisteme — železnice, pošte, službe družbenega knjigovodstva, zdravstva in druge, kjer jih v nelojalni konkurenci največkrat spodrinejo tuje multinacionalne družbe. Podobno se je zgodilo tudi v Iskri Telematiki, ki združuje delo celo v sklopu istega Iskrinega sozda. Nismo proti razvoju telefonije, vendar smo za razvoj in uveljavitev domačega znanja, kjer je le mogoče, so poudarili. Le tako bodo lahko dosegli leta 1990 največji neto izvozni priliv v Ljubljani. Seveda ne z izvozom, ki bi ga bilo moč izmeriti v tonah, kot so se slikovito izrazili, ampak z izvozom znanja.

Vida Petrovčič

DELAVSKO GIBANJE V SVETU

Ugibanja o sovjetski politiki v prihodnje

Vest o smrti sovjetskega voditelja Konstantina Černenka je sprožila v svetu plaz ugibanj o prihodnji sovjetski zunanji in notranji politiki. Gre namreč za vprašanje, kako bo ta dogodek vplival na razorožitvena pogajanja med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami Amerike pa tudi na notranji sovjetski razvoj. Nova hladna vojna, kot označujejo odnose med velesilama, bo namreč tako kot doslej vplivala na odnose »malih« in »velikih« narodov v mednarodni skupnosti, stopnja oboroževalne tekme pa bo pomembno vplivala na gospodarske in politične spremembe v sovjetski družbi.

Analitiki mednarodnih odnosov ugotavljajo, da pokojni Konstantin Černenko v dobrem letu dni ni imel veliko časa, da bi kot generalni sekretar sovjetske partije odločilno vplival na sovjetsko zunanjo in notranjo politiko. To pa z drugimi besedami pomeni, da se bo moral njegov naslednik Mihail Sergejevič Gorbačov soočati z enakimi mednarodnimi in notranjimi problemi. Na zunanjepolitičnem prizorišču bo v ospredju pozornosti sovjetske politike vsekakor kompleks odnosov z ZDA, ki pristaja na dialog le s pozicije sile. Pričakujemo torej lahko, da se bo oboroževalna tekma kljub ženevskim pogajanjem nadaljevala, kar ne bo niti malo koristilo sovjetskim prizadevanjem za reševanje notranjih gospodarskih vprašanj.

Napeti odnosi med velesilama pa bodo ovirali tudi različne poskuse politične prenove v Sovjetski zvezi in drugih vzhodnoevropskih državah, ki so se na Poljskem in Madžarskem že začeli, za procese decentralizacije in uvajanje tržnih zakonitosti pa se izrekajo tudi v Sovjetski zvezi. Čas za spremembe v državi »razvitega socializma«, kot ji pravijo sovjetski teoretiki, je torej napočil, brez odgovora pa ostaja vprašanje, kako globoke bodo te spremembe in v kolikšnem času bo do njih prišlo.

Upoštevati namreč moramo, da je val neokonservatizma v zahodnem svetu zelo močan, razmerje sil v Sovjetski zvezi in na Vzhodu sploh se prav tako stalno spreminja, ves čas pa igrajo na sovjetskem političnem prizorišču eno od odločilnih vlog sile, ki instrumentov oblasti in politične moči nočejo spustiti iz rok.

Novi voditelj sovjetske partije Mihail Gorbačov je relativno mlad (star je 54 let), ima obilo izkušenj pri vodenju kmetijske politike, znan pa je tudi kot pristaš vključevanja veliko širšega kroga ljudi v premagovanje težav sovjetske družbe. Zato so upravičena pričakovanja, da bo sovjetska politika bolj dinamična, kot je bila v zadnjih nekaj letih, kar naj bi veljalo predvsem za notranje gospodarske procese in napovedani prehod od ekstenzivnega k intenzivnemu načinu gospodarjenja. Tega cilja pa v razmerah neučinkovitega sistema togega centralističnega načrtovanja ne bo mogoče doseči.

E. L.

Vnaprej obsojeni na neuspeh

Po stavki britanskih rudarjev

Čeprav se sliši nenavadno, lahko ugotovimo, da je enoletna stavka britanskih rudarjev bila že vnaprej obsojena na neuspeh. To je groba ocena dolge bitke Arthurja Scargilla in članov rudarskega sindikata, vendar pa tudi ocena okoliščin, ki so do tega pripeljale.

Pred desetimi leti je imela podobna stavka katastrofalne posledice za britansko gospodarstvo, tedanji premier Heath pa je tudi odstopil. Odtlej pa so se okoliščine v Veliki Britaniji bistveno spremenile in na to so, kot kaže, rudarji pozabili, ali pa so ta dejstva podcenjevali. Velika Britanija je medtem postala eden največjih svetovnih dobaviteljev nafte, ki jo črpajo v Severnem morju, v tamkajšnjih pristaniščih pa vsak dan pristajajo številne ladje s precej cenejšim premogom iz ZDA, Južnoafriške republike in Poljske. To in pa neusmiljene številke, ki kažejo, da precej rudnikov zares dela z veliko izgubo, so že na samem začetku obrnili del javnega mnenja zoper rudarje.

Ostane namreč dejstvo, da je država vsako leto pokrivala izgube nedonosnih rudnikov in za to porabila precej denarja — po 30.000 milijard dinarjev letno! Scargill pri tem ni delal razlike med donosnimi in nedonosnimi rudniki, pač pa je zagovarjal obrambo vseh. Resnici na ljubo velja tudi omeniti, da so za rudarje, ki bi ostali brez dela, pripravili program, s katerim bi del starejših rudarjev upokojili, mlajši bi se preselili v druga mesta, nekateri pa bi lahko nekaj časa ostali v svojih mestih in prejemali pomoč.

V skoraj vseh primerih gre pri angleških rudnikih in rudarjih za tradicionalno navezanost na svoj kraj in najtežja odločitev je pravzaprav preselitev v druga mesta. Podobne dogodke smo lahko spremljali tudi lani ob stavkah železarskih delavcev v nekaterih delih Francije, kjer gre tudi za navezanost na kraj, tovarno in poklic. Tehnološki razvoj pa se na te razloge seveda ne ozira, kar je opazno tudi pri spremembah v samem angleškem sindikatu. Ta organizacija ni več tako močna kot pred leti, pred petimi leti je bilo v sindikat včlanjenih 12 milijonov delavcev, letos pa le še 9 milijonov.

Zato tudi občutek, da britanski delavci z rudarji niso pokazali pretirane solidarnosti, kar je bil tudi eden od vzrokov za neuspeh rudarske stavke. Posledice pa bi bile za britanske rudarje in delavstvo lahko hujše. S prekinitvijo te stavke je očitno prišlo tudi do konca nekakšnega tihega sporazuma med britanskimi vladami in sindikati, ko je šlo za pogajanja o socialni politiki nasploh. Nepopustljivi Scargill je namreč naletel na nepopustljivo Thatcherjevo, ki je tudi po koncu stavke poudarjala, da bo podobno ravnala tudi v prihodnje.

To pa so opozorila, ki očitno niso namenjena le rudarjem, temveč britanskemu delavskemu razredu v celoti: »železna lady« očitno priznava le govorico številk, manj pa razmišlja o vseh drugih razsežnostih velikih socialnih in kulturnih sprememb, ki jih prinaša tehnološki razvoj, kateremu se tudi angleški rudarji ne bodo mogli izogniti.

Robert Mecilošek

Njegovo veličanstvo dolar

Ameriški nacionalni valuti je v letošnjih prvih dveh mesecih ponovno zrasla vrednost. Na največjih svetovnih borzah je nastal preplah, zahodnonemška in še nekatere druge zahodnoevropske banke pa so poskušale z intervencijami (prodaja ameriških dolarjev za zahodnonemško marko in druge valute) zaustaviti relativno hitro rast dolarja. Toda ameriški predsednik Ronald Reagan in novi ameriški finančni minister James Backer sta že napovedala, da se bo vrednost dolarja v naslednjih mesecih še povečala. Nič nenavadnega ni torej, da je njegovo veličanstvo dolar v središču pozornosti ekonomistov razvitega sveta in dežel v razvoju, saj valutni odnosi močno vplivajo na svetovna gospodarska gibanja in padce ter vzpone posameznih nacionalnih ekonomij.

Najnovejši ples ameriške valute so poznavalci mednarodnih finančnih tokov napovedovali pravzaprav že ob koncu lanskega leta, ko je bilo jasno, da se bo ameriška administracija odločila za ponovni rekordni proračunski primanjkljaj v višini okoli 200 milijard dolarjev. Ameriška vlada pa ta primanjkljaj lahko pokriva le z najemanjem posojil na finančnem trgu kapitala, pri čemer naraščajoče povpraševanje po denarju povzroča povečevanje obrestnih mer, priliv tujega kapitala v ZDA in povečevanje vrednosti dolarja. Hkrati pa se draži ameriško blago, namenjeno za izvoz na tuje, zaradi česar se že več let povečuje tudi trgovinski primanjkljaj ZDA. Po oceni ekonomistov se torej ZDA še naprej namenoma zatekajo k povečevanju državnega in trgovinskega primanjkljaja, pritekanju tujega kapitala in zadolževanju, saj lahko le tako ameriškemu gospodarstvu omogočajo postopno okrevanje, ameriškemu ljudstvu pa življenje nad stvarnimi možnostmi. Žal so ZDA edina država, ki si to lahko privošči, ker nadzoruje dolar in svetovne gospodarske tokove v celoti, s čimer med drugim prisiljuje ostali svet — zlasti nerazvite — k financiranju velikih ameriških vojaških izdatkov. Po pisanju ameriškega lista Time se je na primer lani na račun visokih obrestnih mer in močnega dolarja nateklo v ZDA okoli 100 milijard dolarjev tujega kapitala. Po podatkih francoskega »Le Monde diplomatique« je samo Venezuela, ki ima veliko naravnega bogatstva, nafte in podobno, pa tudi veliko revščine, lani investirala v ZDA okoli 35 milijard dolarjev, ki bi jih sama prav gotovo še kako potrebovala.

Na prvi pogled je presenetljiv podatek, da živi v ZDA enajstkrat manj ljudi kot v deželah v razvoju, kljub temu pa so sedemkrat bolj zadolžene kot nerazviti svet. Toda ZDA si to lahko privoščijo, ker so solventne. Ameriške združbe so se na primer lani zadolžile za 2.589 milijard dolarjev (dežele v razvoju so dolžne okoli 810 milijard dolarjev), toda sposojeni denar znajo pametno vložiti. Samo za ponazoritev: samo za robotizacijo avtomobilske industrije so porabili okoli 50 milijard dolarjev, naložbe pa so se bogato obrestovale. »General Motors«, »Ford« in »Chrysler« so ustvarili 10 milijard dolarjev dobička, to je skoraj 4 milijarde dolarjev več kot leta 1983.

Dolar je torej silno močno orožje v rokah ameriške gospodarske politike, ki z njegovo pomočjo uspešno brzda inflacijsko rast na notranjem ameriškem trgu. Pri tem pa ji je kaj malo mar, da se inflacijska rast v nerazvitem svetu povečuje, kar velja za večino dežel v razvoju, tudi za Jugoslavijo. Le-te se bodo morale same pozanimati za domače nacionalne valute, ki bitko z dolarjem izgubljajo s (pre)veliko razliko. Za dolar je treba na primer odšteti že 250 dinarjev. To je jugoslovanski zorni kot opazovanja dolarja, ki je že 12-krat več vreden kot pred štirimi leti. Okoli 80 odstotkov vseh naših dolgov pa smo si sposodili v ameriških zelenih bankovcih.

Emil Lah

Afriško sindikalno gibanje južno od Sahare (4)

Nasprotovanja politiki mednarodnega denarnega sklada

Piše: Emil Lah

Oglejmo si na kratko, kaj se dogaja v afriškem sindikalnem gibanju v zadnjih nekaj letih. **V Gani** so bili sindikati razpuščeni pred dobrima dvema letoma, ko je prišlo do državnega udara. Nezadovoljni delavci so zasedli prostore sindikalnih voditeljev, sindikat pa je bil obtožen izdaje interesov delavskega razreda, korupcije in zlorabe sindikalnega denarja za financiranje dejavnosti političnih partij. Oblikovali so začasni Upravni odbor kot izvršni organ novih sindikatov, ki spodbujajo delavce k povečevanju proizvodnje, storilnosti in stalnemu izobraževanju.

Nigerijski sindikati so bili po ustanovitvi enotne sindikalne centrale leta 1978 pod stalnimi pritiski vlade, ki si je prizadevala vzpostaviti čimvečji nadzor nad sindikalnim gibanjem. Tudi politične stranke so poskušale okrepiti lasten položaj v tem gibanju, kar je oslabilo akcijsko učinkovitost in mobilnost sindikata. Nigerijski sindikati so sicer skušali spremeniti zasnovo družbenoekonomskega razvoja in zagotoviti boljše delovne razmere, večjo zaposlenost in zmanjševanje socialnih razlik. Ostro so se postavili po robu konverziji dolgov do tujine, devalvaciji domače valute, nadaljnjemu zadolževanju in pogojem, ki jih je vladi postavil Mednarodni denarni sklad (omejevanje naložb, splošne porabe in plač). Prav tako se niso strinjali s poskusi vlade, da bi na podlagi zakona prišlo do več sindikalnih central. Pristali niso niti na to, da bi plačali sindikalno članarino, preden bi dobili v roke plačo.

Nigerijski sindikati štejejo okoli 4.5 milijona članov in zaradi svoje moči, dobre organizacije in številčnosti igrajo pomembno vlogo v afriškem sindikalnem gibanju.

Sindikalno gibanje v državi **Siera Leone** ima dolgoletne izkušnje. Prvo stavko na afriški celini so organizirali delavci v tej državi. Od vseh zaposlenih jih je okoli polovica včlanjenih v nacionalno sindikalno centralo. V zadnjih nekaj letih je pogosto prihajalo do nasprotij med sindikati in vlado. Ljudje so namreč nezadovoljni s obstoječimi družbenimi razmerami, zato so sindikati organizirali več stavk. Hkrati so zahtevali gospodarske in socialne reforme in takšne ukrepe, ki naj bi zmanjšali število nezaposlenih, brzdali cene osnovnih živil in uslug ter zagotovili boljše stanovanjske in zdravstvene storitve.

Sindikati **Gornje Volte** igrajo pomembno vlogo v političnem življenju te države. V sindikalnem gibanju so zelo dejavne levo usmerjene skupine, ki se ne morejo razvijati znotraj političnih okvirov, kjer prevladujejo nazadnjaške in fevdalne prvine. Zaradi suše, posledic svetovne gospodarske krize, dražje nafte, nedinamične vladne ekonomske politike in podobno so seveda ljudje nezadovoljni, soočenje vlade in sindikatov pa je pripeljalo do generalne stavke in državnega udara ter zamenjave vodilne oblasti leta 1980. Nova vojaška vlada po letu 1983 računa na podporo vseh šestih nacionalnih sindikatov kot pomembne razvojne moči v družbi.

V zadnjih letih je bila pomembna vloga **malijskih sindikatov** pri konsolidaciji državnih podjetij. Novi minister za državna podjetja (nekdanji sindikalni funkcionar) je skupaj s sindikati začel akcijo ekonomske ozdravitve državnih podjetij, ki jim je grozil stečaj. Rezultati te akcije so bili skromni, vendar pomenijo pomemben korak v boju za večje sodelovanje delavcev pri odločanju. Malijski sindikati so zelo dejavni pri razvijanju samoupravljanja v podjetjih.

Nacionalna konfederacija delavcev **Senegala** se uspešno vključuje v tako imenovani koncept »odgovornega sodelovanja« pri razvoju države. Njeno sodelovanje z vladajočo partijo je uspešno, dejavna pa je tudi v prizadevanjih za hitrejši vsesplošni družbeni napredek. Junija leta 1982 pa je prišlo v sindikatih do »majhne revolucije«, ker je bilo sindikalno vodstvo preveč pasivno in so ga zamenjali. Novo sindikalno vodstvo je dobilo več možnosti za samostojnejše delo, močno pa si prizadeva za čimcenejšo zidavo delavskih stanovanj. Strankarski pluralizem je pripeljal tudi do nastanka sindikalnega pluralizma, kar slabi enotnost in moč sindikalnega gibanja.

Tanzanijski sindikati so zastopani v vseh oblastnih in državnih organih in se opredeljujejo do vseh programov in ukrepov vlade. Precej pozornosti namenjajo tudi povečevanju storilnosti in proizvodnje, politiki cen in izobraževanju delavcev. Generalnega sekretarja sindikatov in dva namestnika imenuje partija. V zadnjem času je vse bolj slišati mnenje, naj bi vse sindikalne funkcionarje volili na sindikalnih kongresih.

Nadaljevanje prihodnjič

ŠPORT, ODDIH IN REKREACIJA

Pred osmim SP v smučarskih poletih na prenovljeni letalnici v Planici

Simbol slovenstva, simbol belega športa

Leon Štukelj je s svojo znamenito zmago v telovadnem mnogoboju na olimpijskih igrah v Parizu leta 1924 dokazal, da tudi majhen narod »sega po zvezdah«. Ljudje so mu bili hvaležni, športnikom je vlil poguma.

In kako je bilo takrat z našim smučanjem? V tem športu smo bili še vedno začetniki, čeprav smo se udeleževali zimskih olimpijskih iger. Vračali smo se praznih rok, radi pa smo se sklicevali na izročilo, na znamenite bloške smučarje.

Ne glede na to so pionirji sodobnega smučanja pri nas kaj kmalu uvideli, da brez strokovnega dela ne bo šlo. Z Norveškega so povabili strokovnjake za smučanje, med njimi inž. Hansena, ki je postal trener naših skakalcev, obenem pa je zgradil v Bohinju prvo večjo skakalnico pri nas. In čeprav za današnje čase zveni nekoliko nenavadno: v Planici, na Pokljuki in na Voglu so zgradili za tiste čase sodobno urejene smučarske domove in ustanovili stalne smučarske šole.

Rojevale so se nove zamisli in nove pobude, kako bi še bolj uveljavili naš smučarski šport v domovini in tujini. Josu Gorcu se je utrnila misel, da bi dobili od Mednarodne smučarske zveze pooblastilo za izvedbo svetovnega prvenstva. Zato pa bi potrebovali dovolj veliko skakalnico v predelu, kjer bi bile snežne razmere zanesljive in ki bi bil hkrati lahko dostopen za množico obiskovalcev. Nova skakalnica naj bi seveda ustrezala mednarodnim predpisom in dopuščala skoke do 70 metrov.

Daljnovidni inž. Stanko Bloudek pa se je ogreval za večjo skakalnico, saj sta leta 1932 dva skakalca že preskočila 80 metrov. Naš konstruktor je zagovarjal 90-metrsko skakalnico, ob začudenih obrazih nekaterih naših smučarskih funkcionarjev pa je pripomnil, da bo prišel čas, ko bodo skakali sto metrov.

Odločili so se za dolino pod Poncami — Planico. Pogumni možje so zavihali rokave in poiskali najprimernejše pobočje, nasproti prikupnega doma Ilirije. Stavbenik Ivan Rožman je izdelal načrte in vodil dela. Joso Gorec pa je povezoval sodelavce in povabil k nam svetovno znane smučarske skakalce z Norveškega.

In tako se je pred dobrimi petdesetimi leti rodila Planica. Odtlej je ta prelep košček slovenske zemlje pod mogočnimi Julijci simbol prizadevanja za napredek, za uveljavljanje. Ljudje so jo sprejeli za svojo. Kdo ve, koliko mladih se je prav zaradi Planice odločilo za smučanje!

Bloudkovo predvidevanje, da bo človek poletel na smučeh sto metrov, se je uresničilo že leta 1936, ko je Avstrijec Sepp Bradl dosegel v Planici za tisti čas neverjetno daljavo — 101 meter!

In kakšne daljave si lahko obetamo na letošnjem, to je osmem svetovnem prvenstvu v smučarskih poletih? Prenovljena letalnica je, poudarjajo strokovnjaki, zares sodoben objekt. Konstruktorja velikanke, brata Gorišek, pravita, da je kritična točka letalnice zdaj 185 metrov, pri čemer je »spodaj« še kar precej rezerv. To pomeni, da bo kljub razmeroma nizki krivulji leta dovolj možnosti za prave polete vseh nastopajočih. Za najboljše pa seveda tudi priložnost, da pristanejo na mestu, ki se ga dotlej še ni dotaknila skakalčeva smučka.

Bomo priče novemu rekordu v smučarskih poletih? Kdo ve, saj so zares vrhunski dosežki običajno splet mnogoterih okoliščin, tudi takih, ki jim pravimo višja sila in ob katerih smo brez moči. Pa rekord navsezadnje ni najpomembnejši. Bistveno je, da se v čim večjem številu znova zberemo v naši Planici in s spoštovanjem proslavimo 50-letnico simbola slovenstva in našega belega športa. Dolina pod Poncami spada namreč med korenine našega smučanja.

A. U.

Malo kalorij — veliko gibanja

Tudi ljudje, ki ne živijo povsem brez skrbi za svoje zdravje, imajo težave s srcem in žilami. Pritožujejo se celo športniki, ki redno vadijo.

Izvedenci v Veliki Britaniji, ki skrbe za preprečevanje obolenj srčno-žilnega sistema, so ugotovili, da je morala več kot tretjina pilotov predčasno v pokoj, ko jim je odpovedalo srce. Zato so preostalim pilotom svetovali predvsem dvoje: manj hrane in več — gibanja.

Piloti so se kmalu bolje počutili. V krvi so imeli manj holesterola in nevarnih maščobnih kislin pa tudi krvni pritisk je padel in postal veliko manj nevaren. Res? Razumljivo, saj visok krvni pritisk pospešuje napredovanje arterioskleroze, zato doleti ljudi z visokim krvnim pritiskom, ki so pretežki in se premalo gibljejo, precej pogosteje kap, kot pa ljudi, ki imajo normalen pritisk.

Kolikšen pa je pravzaprav normalen krvni pritisk? Zdravniki pravijo nekako takole: če ima 35-letni moški krvni pritisk 130/90, namesto 120/80, se mu pričakovana življenjska doba statistično zniža za štiri leta. Kolikor nižji je krvni pritisk, toliko daljša je pričakovana življenjska doba.

Pred leti so menili, da sme krvni pritisk seči toliko čez sto, kolikor let ima človek. Toda to načelo ne drži, o čemer priča med drugim tudi južnosudansko pleme. Predstavniki tega plemena namreč uživajo malo maščob, zelo veliko pa se gibljejo tudi v visoki starosti. Zato, pravijo strokovnjaki, njihov krvni pritisk tudi v starosti ni višji kot pri petnajstih letih. Pa tudi srčnega infarkta ne poznajo ti ljudje. Zlato pravilo torej je: malo maščob pa čimveč gibanja!

Za vse, ki živimo v sodobnem svetu, so s tem v zvezi priporočljivi vsi tisti športi v naravi, ki jih tako radi podcenjujemo: sprehodi, hitra hoja, tek, planinarjenje, kolesarjenje in v vseh letnih časih — izleti.

A. U.

Zveza telesnokulturnih organizacij v Titovem Velenju je pripravila tekmovanje v smučarskih tekih. Trimska akcija je v veselje nastopajočih in prirediteljev lepo uspela, le udeležba je bila bolj slaba. Na štart je namreč prišlo le 30 ljubiteljev smučarskega teka.

Hinko Jerčič

Zimske športne igre Gradisa

Množična udeležba — zmagovalci Ravenčani

Gradisove zimske športne igre so med najstarejšimi pri nas, saj so starejše celo od zimskih športnih iger gradbenih delavcev Slovenije. Letos so bile že štiriindvajsetič. Pod pokroviteljstvom Komisije za šport in rekreacijo, ki deluje pri Konferenci OO ZS Gradisa, je letošnje igre pripravil tozd Gradbena enota Celje.

Ob koncu februarja se je zbralo na smučiščih Rogle več kot 500 veleslalomistov in tekačev na smučeh iz 16 Gradisovih tozdov in delovne skupnosti skupnih služb. V prekrasnem sončnem dnevu so tekmovali najprej v veleslalomu. Pri ženskah so v posameznih kategorijah zmagale: do 30 let Bernarda Lap — Projektivni biro Ljubljana, od 30 do 38 let Zlata Hribar — Gradbena operativa Ljubljana, od 38 do 46 let Joži Kocjančič — DSSS in nad 46 let Ida Markun — Projektivni biro Ljubljana.

Zmagovalci v veleslalomu med moškimi so bili: do 30 let Alojz Polajnar — DSSS, od 30 do 38 let Zdenko Konečnik — Ravne na Koroškem, od 38 do 46 let Janez Tišler — DSSS, od 46 do 54 let Tone Vidic — Jesenice in nad 54 let Slavc Stanonik, Lesno industrijski obrat (LIO) Škofja Loka.

V smučarskih tekih so tekmovala dekleta in dve starejši kategoriji moških na progi, dolgi 2 kilometra, vsi ostali pa so morali preteči 4 kilometre. Zmagovalke pri ženskah so bile: do 30 let Janja Stanonik — LIO Šk. Loka, od 30 do 38 let Zlata Hribar — Gradbena operativa Ljubljana, od 38 do 46 let Angela Gaberc — Kovinski obrati Maribor in nad 46 let Cilka Baloh — Jesenice.

Med moškimi so v posameznih kategorijah zmagali: do 30 let Alojz Moser — Strojno prometni obrat Ljubljana, od 30 do 38 let Branko Vranič — Kovinski obrati Maribor, od 38 do 46 let Silvo Rant — LIO, od 46 do 54 let Ciril Oblak — LIO, in nad 54 let Slavc Stanonik — LIO.

V skupni razvrstitvi tozdov je že šesto leto zapovrstjo zmagal tozd Gradbena enota Ravne na Koroškem. Ostali tozdi so se razvrstili takole: 2. LIO Škofja Loka, 3. Gradbena operativa Ljubljana, 4. DSSS, 5. Celje, 6. Kovinski obrati Maribor, 7. Gradnje Ptuj, 8. Jesenice, 9. Strojno prometni obrat Ljubljana, 10. Maribor, 11. Obrat gradbenih polizdelkov Ljubljana, 12. Inženiring, 13. Nizke gradnje Maribor, 14. Projektivni biro Maribor, 15. Projektivni biro Ljubljana, 16. Kovinski obrati Ljubljana in 17. Koper.

C. P.

Najtežja smučarska zvrst je — disciplina.

Na snegu tudi delavci upravnih organov

Radovljičani pred Jeseničani

Člani osnovne organizacije sindikata upravnega organa jeseniške občine so v Kranjski gori pripravili zimskošportno merjenje moči za zaposlene v upravnih organih gorenjskih občin ter občin Kamnik in Domžale. V veleslalomu, sankanju in tekih na smučeh je nastopilo več kot 350 delavcev in delavk. Proga za veleslalom je bila dobro pripravljena in je imela 29 vratic, proga za sankanje je bila dolga okrog 250 metrov, tekači pa so tekli na okrog 1000 metrov dolgi stezi. Tekmovalci in tekmovalke, ki so nastopili v vseh treh disciplinah, so bili uvrščeni tudi v tako imenovanem troboju, v ekipnem delu pa je štela po ena uvrstitev v vsaki kategoriji. V tem delu tekmovanja so bili najuspešnejši Radovljičani pred Jeseničani.

Rezultati:

VELESLALOM — ženske do 35 let: 1. Irena Kapus 35.61; 2. Renata Bregar (obe Rad.) 36.00; 3. Danica Špilak 36.17; 4. Anka Markič (obe Trž.) 36.75; 5. Murka Vidic (Rad.) 36.86;

nad 35 let: 1. Ivanka Šranc (Rad.) 38.48; 2. Mira Šmid (Šk. L.) 38.65; 3. Erna Koselj (Kr.) 40.36; 4. Marjana Rihtar (Rad.) 41.25; 5. Olga Krapež (Jes.) 44.06;

moški do 40 let: 1. Janez Potočnik (Kr.) 31.77; 2. Leon Tušar (Šk. L.) 32.89; 3. Rado Košir (Jes.) 33.64; 4. Milan Marolt (Domž.) 33.94; 5. Ciril Cenček (Jes.) 34.31;

nad 40 let: 1. Pavel Kralj (Trž.) 35.14; 2. Božo Valič (Šk. L.) 35.23; 3. Marko Udir (Jes.) 35.76; 4. Mato Rozman (Kr.) 37.64; 5. Janko Kobentar (Jes.) 37.87;

SANKANJE — ženske do 35 let: 1. Zdenka Podobnik (Šk. L.) 19.10; 2. Renata Bregar (Rad.) 20.60; 3. Darja Lipnik (Jes.) 20.70; 4.—5. Anka Markič (Trž.) in Mojca Košir (Jes.) 21.30;

nad 35 let: 1. Ivanka Šranc (Rad.) 20.30; 2. Erna Koselj (Kr.) 22.60; 3. Mira Šmid 22.30; 4. Jožica Kovič (obe Šk. L.) 22.90; 5. Vikica Rozman-Faganeli (Trž.) 23.60;

moški do 40 let: 1. Ciril Mohorič (Kr.) 19.70; 2. Dušan Hafner (Jes.) 20.64; 3. Janez Pogačar (Domž.) 20.65; 4. Leon Tušar (Šk. L.) 21.20; 5. Ciril Cenček (Jes.) 21.30;

nad 40 let: 1. Franc Brelih 20.20; 2. Janko Kobentar (oba Jes.) 20.40; 3. Rudi Zadnik (Šk. L.) 20.50; 4. Andrej Vindišar (Jes.) 21.30; 5. Anton Ahačič (Trž.) 22.10;

TEK NA SMUČEH — ženske do 35 let: 1. Bernarda Resman (Jes.) 6:51.90; 2. Renata Bregar (Rad.) 6:54.60; 3. Oriana Osojnik (Kamnik) 7:16.20; 4. Anka Markič (Trž.) 7:28.40; 5. Sonja Kavčič (Jes.) 7:44.40;

nad 35 let: 1. Slavka Čop (Rad.) 6:38.70; 2. Mira Šmid (Šk. L.) 7:36.50; 3. Danica Butinar (Jes.) 7:41.50; 4. Ivanka Šranc (Rad.) 7:48.60; 5. Jožica Kovič (Šk. L.) 8:16.10;

moški do 40 let: 1. Leon Tušar (Šk. L.) 4:41.40; 2. Janez Pukelj (Domž.) 4:56.40; 3. Jože Cvenkelj (Kr.) 5:52.10; 4. Dominik Grmek (Domž.) 6:04.00; 5. Janez Dovč (Kamnik) 6:05.80;

nad 40 let: 1. Peter Zupan (Rad.) 5:04.00; 2. Marko Udir (Jes.) 6:02.80; 3. Janko Kobentar 6:03.50; 4. Andrej Vindišar 6:04.20; 5. Franc Brelih (vsi Jes.) 7:07.70;

KOMBINACIJA — ženske do 35 let: 1. Renata Bregar (Rad.), 2. Anka Markič (Trž.), 3. Sonja Kavčič (Jes.), 4. Breda Avguštin (Šk. L.), 5. Mojca Košir (Jes.);

nad 35 let: 1. Mira Šmid (Šk. L.), 2. Ivanka Šranc (Rad.), 3. Danica Butinar (Jes.), 4. Milena Križnik (Kamnik), 5. Magda Slapar (Trž.);

moški do 40 let: 1. Leon Tušar (Šk. L.), 2. Jože Cvenkelj (Kr.), 3. Dominik Grmek (Domž.), 4. Dušan Hafner (Jes.), 5. Janez Potočnik (Kranj);

nad 40 let: 1. Marko Udir, 2. Janko Kobentar, 3. Andrej Vindišar, 4. Franc Brelih (vsi Jesenice), 5. Janez Smole (Radovljica).

EKIPNO: 1. Radovljica, 2. Jesenice, 3. Škofja Loka, 4. Tržič.

Janez Kikel

IZ ZGODOVINE

O delavskem in sindikalnem gibanju na Primorskem med obema vojnama (3)

Naval fašizma na delavske ustanove

Piše: dr. Milica Kacin Wohinz

Tudi v Generalni konfederaciji dela se je mesec dni po ustanovitvi KPI začela diferenciacija, vendar je vodstvo te mogočne zveze ostalo v rokah social-reformistov. V zvezi Delavskih zbornic v Trstu, oziroma v deželni sindikalni zvezi pa so prevladali komunisti pred socialisti in republikanci. Kljub temu se sindikalne organizacije niso razcepile, ostale so enotne, le da je KPI imela v njih svoj sindikalni svet, ki je vplival na delovanje in gibanje sindikatov v deželi.

Takoj po ustanovitvi KPI je bil delavski razred prisiljen stopiti v obrambno bitko in to na dveh frontah: v tovarnah za obrambo socialnih pravic pred ofenzivo delodajalcev in na ulici pred napadalnimi fašističnimi skupinami. Izoliran v tem boju, brez povezav z drugimi silami, ni mogel dolgo zdržati, čeprav je bila njegova organiziranost še trdna in še ni izgubil značaja množičnega gibanja. Prvi naval fašizma na delavske ustanove se je začel že oktobra 1920 med stavko za priznanje Sovjetske zveze, ko so fašisti napadli in požgali uredništva delavskih časopisov Delo in Il Lavoratore. Potem ko sta oba časopisa prešla v last komunistične partije, so 10. februarja 1921 fašisti do tal požgali tiskarno ter vrsto krajevnih delavskih sedežev. Konec februarja so razdejali tudi Delavski dom, sedež zveze Delavskih zbornic, sindikatov in deželnega vodstva KPI.

Posameznim napadom so sledile protestne stavke. Dne 1. marca so delavci zažgali skladišča ladjedelnice Sv. Marka v Trstu, kot povračilo za fašistične požige. Protestna stavka raških rudarjev 2. marca pa se je sprevrgla v pravo vstajo. Rudarji italijanske, hrvaške in slovenske narodnosti so zasedli obrate, izvolili delavski svet — sovjet — in prevzeli upravo in oblast na ozemlju Labina. To je bila tako imenovana Labinska republika; obsegala je 20 km² ozemlja in 6000 prebivalcev in je trajala štiriintrideset dni. Zlomile so jo združene vojaške, policijske in fašistične sile. Kmalu za tem so se vzdignili kmetje v jugovzhodni Istri, na Proštini, da bi preprečili aretacije komunistov. Vstaja je končala enako kot Labinska republika. Ob volitvah v rimski parlament 15. maja 1921 so prebivalci Marezig s kamenjem pregnali fašistično skvadro, ki je motila volilni proces in štiri fašiste ubili. Sledila je fašistična kazenska ekspedicija in požig okoliških vasi. Vendar je bil ta upor bolj slovenske nacionalne kot razredne narave, bil je spontan akt užaljenih domačinov. Fašisti so namreč poleg delavskih ustanov z enako krutostjo napadali in požigali tudi slovenske in hrvaške narodne ustanove, knjižnice, kulturne sedeže, uredništva, ne da bi slovensko narodno gibanje poskušalo tudi vračati udarce; izjema je bil le marežanski upor.

Letak za nabiralno akcijo za izhajanje Dela po požigu tiskarne

Za vso dobo, pa tudi za čas po prihodu fašizma na oblast, so značilni številni politični uboji in zahrbtni fašistični napadi na delavske aktiviste, ki so tudi povzročali protestne stavke. Mladi komunisti so se mimo volje KP organizirali v oborožene čete — arditi rossi — in vračali udarce.

Januarja 1922 sta delavski stranki komunistov in socialistov poskušali poenotiti gibanje za odpor proti navalu fašizma in ustanovili Zavezništvo dela — Alleanza del lavoro. Ta zveza je od 1. do 3. avgusta 1922 organizirala zadnjo splošno stavko v Italiji z geslom: za zakonitost in demokracijo. Stavka je zajela tudi Julijsko krajino. Zavezništvo se ni obneslo, ker je socialistična stranka sklenila s fašisti pakt o nenapadanju, ki pa ga fašisti niso spoštovali.

V obdobju, ki ga obravnavamo, je med Slovenci nastala še druga strokovna zveza in sicer Krščansko-delavska zveza, ki jo je leta 1921 ustanovila krščansko-socialna struja narodnjaškega društva Edinost. Program te zveze in krščanskih socialistov, močnih predvsem na Goriškem, se skorajda ni razlikoval od komunističnega, vseboval pa je poleg socialno-gospodarskih zahtev in mirne spremembe družbenega reda tudi slovenske nacionalne zahteve. Prilagojen je bil težnjam revnih slojev, za odtegnitev slovenskih delavcev in revnih kmetov iz komunističnega gibanja. Delovanje zveze se je omejevalo na vseljudska zborovanja po goriških vaseh, pomenilo je množično osnovo narodnega gibanja, toda kot organizacija se zveza ni uveljavila.

Dne 22. oktobra 1922 je fašizem s »pohodom na Rim« prevzel oblast v Italiji; vladajoča liberalna stranka, vojska in sile javne varnosti se temu niso uprle, kralj je brez pomislekov izročil vlado Mussoliniju. Računali so, da bo fašizem uvedel red in mir, predvsem pa obračunal z delavskim gibanjem, ki je pretilo buržoazni družbeni ureditvi. Nobena stranka, ne komunistična ne socialistična ne Generalna konfederacija dela se ni uprla fašističnemu pohodu na Rim. V Julijski krajini je delavstvo poskušalo protestirati z mirnimi demonstracijami, a se je naglo umaknilo s prizorišča.

V tretjem obdobju, to je v času štirih let, ko je fašistična stranka vladala skupaj z drugimi strankami, se je začela kriza delavskega gibanja, ki je trajala vse do padca fašizma leta 1943. Kriza je bila posledica porazov, neuresničenih revolucionarnih vizij, razočaranja in nezaupanja delavstva vase, kar ga je potisnilo v pasivnost. Vendar je ostala Julijska krajina tudi ta čas trdnjava komunističnega gibanja v Italiji prav zaradi navzočnosti uporne narodne manjšine. Sem so se zatekali vodilni funkcionarji, deželno glasilo Il Lavoratore je postalo začasno osrednje glasilo KPI. Delavske organizacije še niso bile prepovedane, vendar so mogle delovati le v polilegali. Ilegalne so bile konference, ilegalne so bile akcije: letaki, napisi, širjenje propagande, sestanki itd. Tej dejavnosti so sledile aretacije, posamezne prepovedi tiska, ukinjanje posameznih sindikalnih zvez pa tudi spopadi med fašisti in komunisti, z žrtvami na obeh straneh.

Četa fašistov pred trgovino Delavskih zadrug v Trstu

(Nadaljevanje prihodnjič)

Nagradna križanka št. 10

Rešitve pošljite do 26. marca 1984 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška cesta 43, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 10. Nagrade so 900, 800 in 700 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 8

GLAS, ABAK, MARAIS, RANA, TAROKIRANJE, ATA, KRKONOŠI, AST, DELIRIUM TREMENS, IRIDIJ, UR, ANKER, VIZA, NATON, ALI, OTA, OM, IŽ, ESMA, PAMELA, VITEL, SUE MARTIN, ET, GRIVAR, AERO, HARI, GRUM, ANAND, EDIKT, MOTEL, DINGO

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 8

1. nagrada 900 din: Janez Satler, P. Medetove 1, 64202 Naklo;

2. nagrada 800 din: Inge Hertl, Vrazov trg 2, računovodstvo medicinske fakultete, 61000 Ljubljana;

3. nagrada 700 din: Marijan Gantar, Sp. Idrija 163, 65281 Sp. Idrija.

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost	POJAV PRI STROJNEM BRUŠENJU KOVIN	DELATI SE NEVEDNEGA	PODLOŽNIK V FEVDALIZMU	BORILNI MEČ	ARABSKI ZDRAVNIK IN FILOZOF (IBN SINA)	JEZERO V ETIOPIJI	RIMSKA BOGINJA JEZE					Delavska enotnost	ŠPICA PRI KOLESU	SLOV. IME ITAL. REKE ADIGE	ŽELEZARSKO MESTO NA GORENJSKEM	NEDOSLEDNOST V SINTAKSI, NEJASNOST MISLI
FR. – ROMUN. PISATELJ (PANAIT)												DOMAČE IME ZA NAOČARKO				
VOZNIK SPLAVA												MESTO NA SKRAJNEM JZ DELU ARABIJE				
MESTO V HRVAŠKEM ZAGORJU												IT. MESTO S POŠ. STOLPOM / JUPITROVA ŽENA V RIM. MITOLOGIJI				
MAJHNA REKA							SNOV ZA OBLAGANJE, OBKLADEK									
VELIKO FINSKO JEZERO						OSVOBOD. FRONTA / NEM. MEŠČ. FILOZOF			NIZOZEM. MESTO, ZNANO PO SIRU	OTOK PRI BENETKAH / ZAKELJ IGOR						
REKA V JUŽNI ANGLIJI				KRAJ PRI TRSTU / OKONČINA										ILJUŠIN / FRANC. MOŠ. IME		
JOŽE VLAHOVIČ			MAMILO, POŽIVILO, SLADILO / HRIBOVEC										ST. FRANC. ZLATNIK ALI SREBRNIK			
ARHITEKT SAARINEN					1000 kg / ZAČETNIK DINASTIJE ARSAKIDOV					ČERKASOV NIKOLAJ			SUŽENJ V ŠT. ŠPARTI / PRIPOM. ZA SEDENJE			
SESTAVIL: R. NOČ	VRSTA PSA / SLADKOVODNA RIBA					DEL TENIŠKE IGRE / ZOLAJEV ROMAN				SREDIŠČE ROMUNSKE MOLDAVIJE / NOVICA					REKA V FRANKFURTU	KANADSKI POPEVKAR (PAUL)
MESTNI GOSTINSKI LOKAL								ETIOPSKI PLEMENIT. NASLOV	VLADIMIR NAZOR / ZVER IZ RODU MAČK			ČAS BREZ SVETLOBE				
STAR SLOVAN				SARAJEVO / ZORMAN IVO			GR. BOG VOJNE					SVETOPIS. OSEBA / ANTON AŠKERC				
INDUSTR. MESTO BLIZU MOSKVE							RAČUNALNIŠKA ENOTA ZA IZPISOVANJE									
LASULJA							ANTIČNA LUKA RIMA NA TIBERI						1			

Delavska enotnost

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije.
List je bil ustanovljen 20. novembra leta 1942.

Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo.

Izdaja ČGP Delo — tozd Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI; telex 31 787

Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik

Odgovorni urednik Franček Kavčič

Člani uredništva: Marjan Horvat (pomočnik odgovornega urednika, politični sistem), Emil Lah (zunanja politika), Boris Rugelj (gospodarjenje), Andrej Ulaga (šport, oddih in rekreacija), Janez Voljč (posebne naloge), Igor Žitnik (izobraževanje, kultura)
Novinarji — reporterji: Andrej Agnič, Ciril Brajer, Ivo Kuljaj, Damjan Križnik, Janez Sever, Meri Jurca (tajnica), Franci Mulec (tehnični urednik)

Pomočnik direktorja tozda Milan Živkovič

Telefon: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942, pomočnik direktorja tozda 322-778, tajništvo uredništva 313-942

Naročniška centrala 318-855

Založba Delavske enotnosti, Celovška c. 43, Ljubljana, odgovorni urednik 318-855.

Uredništvo: Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 311-956

Uredništvo: Naša žena, Ljubljana, Celovška 43, 318-855 in 321-651

Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323-951

Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403

Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923

Žiro račun: 50100-603-41502

Knjigarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 5, 317-870 in 312-691

Posamezna številka Delavske enotnosti 25 din, letna naročnina 1.300 din. Rokopisov in naročenih fotografij ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini.

Tisk Ljudska pravica Ljubljana

Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučar, Dušan Gačnik, Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vlajko Krivokapić, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Žitnik.

Kljub velikemu prihranku na račun kurjenja z odpadnimi avtomobilskimi plašči nekaterim v Salonitu ni do čistih računov.

Anhovske skrivalnice

Kurjenje z gumami je približno 7-krat cenejše od kurjenja z mazutom. Pri komaj 10-odstotnem polnjenju peči z gumami je dnevni prihranek že 670 tisoč dinarjev. Pa v letu dni oziroma v štirih letih?

Aprila leta 1981 so začeli v anhovskem Salonitu kuriti orjaško 2000-tonsko rotacijsko peč delno tudi z odpadnimi avtomobilskimi plašči.

Praktičen preizkus inovacijskega predloga ne bi bil pravzaprav nič posebnega, če ne bi šlo za izjemno veliko peč, ki potrebuje za proizvodnjo klinkerja kar 8 tisoč litrov mazuta ali 10 tisoč kubičnih metrov plina na — uro. To z drugimi besedami pomeni, **da so stroški obratovanja take peči strahovito veliki in ogromno breme za še tako bogato tovarno.**

Odpadne avtomobilske gume, ki so nam v Sloveniji in v širšem življenjskem prostoru le v napoto, pa so praktično zastonj. In v tem je čar odločitve anhovskih cementarjev, da prično polniti peč z odpadki.

Brez pretiravanja bi lahko dejali: dve muhi na mah, saj intenzivno kurjenje starih avtomobilskih plaščev ne predstavlja le velikega prihranka pri stroških za obratovanje peči, temveč tudi **dragocen prispevek k varovanju življenjskega prostora.**

O rezultatih kurjenja z avtomobilskimi gumami je po letu dni iskanja najboljših rešitev pisal inž. Leopold Gorjup v reviji Informator delta takole:

»Že od vsega začetka so bili rezultati nad pričakovanji. Avtomobilska guma je v veliki orjaški 2000-tonski peči izginila **brez vsakega sledu**. Pri temperaturi okrog 1500 stopinj Celzija je namreč izgorevanje popolno. Vse zgori, kovinska žica v platiščih pa se veže v klinker, kar mu samo še poveča kakovost. Seveda pa je bil postopek vseh potrebnih raziskav anhovskih strokovnjakov zelo zahtevna naloga. Poudariti moram, da to metodo že več let preizkušajo Nemci, Švedi, Avstrijci in drugi in da so njihovi izsledki **skrbno varovana skrivnost.** Po znanih rezultatih smo jih v Salonitu Anhovo vsaj **dohiteli.**«

Najprej so cementarji le v manjši meri nadomeščali plin in mazut z odpadnimi gumami, kmalu pa so že **tretjino** potrebne energije za peč nadomestili s cenenimi avtomobilskimi plašči.

»Pri vseh dosedanjih opažanjih nismo zasledili niti enega negativnega pojava na račun kurjenja z odpadnimi gumami. Celo nasprotno: postopek ne onesnažuje okolice, temveč pripomore k ekološki zaščiti širšega slovenskega prostora. Prihranek goriva? Ta je nesporno velik, saj **s kilogramom gume nadomestimo 0,6 litra mazuta,« poroča inž. Leopold Gorjup.**

Z grenkim priokusom

Za današnje čase je zgodba več kot spodbudna. Veseliti se moramo slehernega, še tako neznatnega prihranka, kaj šele, če nam uspe zmanjšati stroške proizvodnje za nove milijone. In prav to je uspelo delavcem anhovske cementarne. O tem ni nikakršnega dvoma več.

Še vedno pa je sporno, vsaj po mnenju nekaterih članov tega kolektiva, kdo in v kolikšni meri je zaslužen za inovacijo, ki je prinesla tolikšni prihranek. Torej gre tudi v tem primeru za zgodbo s priokusom grenkobe.

Minila so že več kot štiri leta, ko so v anhovski peči zgorele prve gume, tri in pol leta je že tega, ko sta tehnolog Miro Fratina in inž. Venčeslav Stanič vložila inovacijski predlog »uporaba odpadnih avtoplaščev kot sekundarnega goriva« in pred slabimi tremi leti je bil s tem v zvezi prijavljen patent, pa se mnogi še vedno delajo — neumne.

»Kdo ve, zakaj,« razmišlja inovator Miro Frantina. »Vsekakor **gre za velike prihranke, ki pa jih, žal, v naših zaključnih računih ne prikazujemo.** Ob 15-odstotnem nadomeščanju klasičnega goriva z odpadnimi gumami **prihranimo dnevno blizu 2 milijona dinarjev.** Ob izdatnejšem izkoriščanju avtomobilskih plaščev je prihranek od inovacije še toliko večji. Zakaj je vse to treba skrivati pred kolektivom in javnostjo, preprosto ne vem. Zato da delavce lažje vlečemo za nos in da zaslužnih za prihranek ni potrebno ustrezno nagraditi? Z gotovostjo lahko trdim le to, da v tem primeru računi niso čisti...«

To je kot na dlani. Zanimivo je tudi, da inovatorja Miro Fratina in Venčeslav Stanič doslej za svoje delo nista dobila niti prebite pare. Zato sta primer seveda predala sodišču združenega dela. V cementarni so namreč šli nekateri tako daleč, da so oporekali omenjeni inovaciji, češ da gre v tem primeru le za koristen predlog. Ob nespornih argumentih je sodišče sicer temu nasprotovalo, bilo pa je v primerjavi z nekaterimi v cementarni brez moči. V zvezi s tem je pred letom in pol pisal sodišču združenega dela v Novi Gorici tudi predsednik sodišča združenega dela SRS Vinko Kastelic in pozval pristojne k pospešenemu reševanju »zadeve S — 249-82« (Miro Fratina). Tudi beseda predsednika Kastelica ni imela pravega haska.

Kdo koga vleče za nos?

Kdo ve zakaj, morda zato »da bo volk sit in koza cela«, so se pred štirinajstimi dnevi v Salonitu vendarle odločili, da izplačajo odškodnine delavcem, ki so sodelovali pri projektu Uporaba odpadnih avtoplaščev kot sekundarno gorivo na rotirni peči 2000. Na spisku je reci in piši enaindvajset soavtorjev, ki so po mnenju delavskega sveta temeljne organizacije CEMENT SKALE upravičeni do nagrade v višini 447.490 dinarjev. Največ naj bi dobil Miro Fratina in sicer 89.490 din. **Delavski svet je ob tem še predlagal, da se omenjeni spisek preveri in na podlagi ugotovitev ustrezno dopolni.**

Kdo koga v tem primeru vleče za nos?

»Vse skupaj se mi že dolgo časa ne zdi več resno. Verjetno bi bilo še najbolje, če bi ravnali podobno kot v kranjski Savi, kjer **imajo prav vsi delavci na račun inovacij višje osebne dohodke.** Toda tam imajo glede inovacijske dejavnosti povsem **čiste račune**...« razmišlja Miro Fratina.

O vseh teh anhovskih zapetljajih sem se pogovarjal zunaj Salonita. Saj sem želel prisluhniti tudi besedam izza kulis tega cementnega San Marina, pa moji želji ni bilo ugodeno. »Prek časopisov ne mislimo reševati svojih težav in na kakršno koli pisanje tudi ne nameravamo odgovarjati,« me je po telefonu odpravil Stojan Vodopivec, podpredsednik kolektivnega poslovodnega organa Salonita Anhovo.

Andrej Ulaga

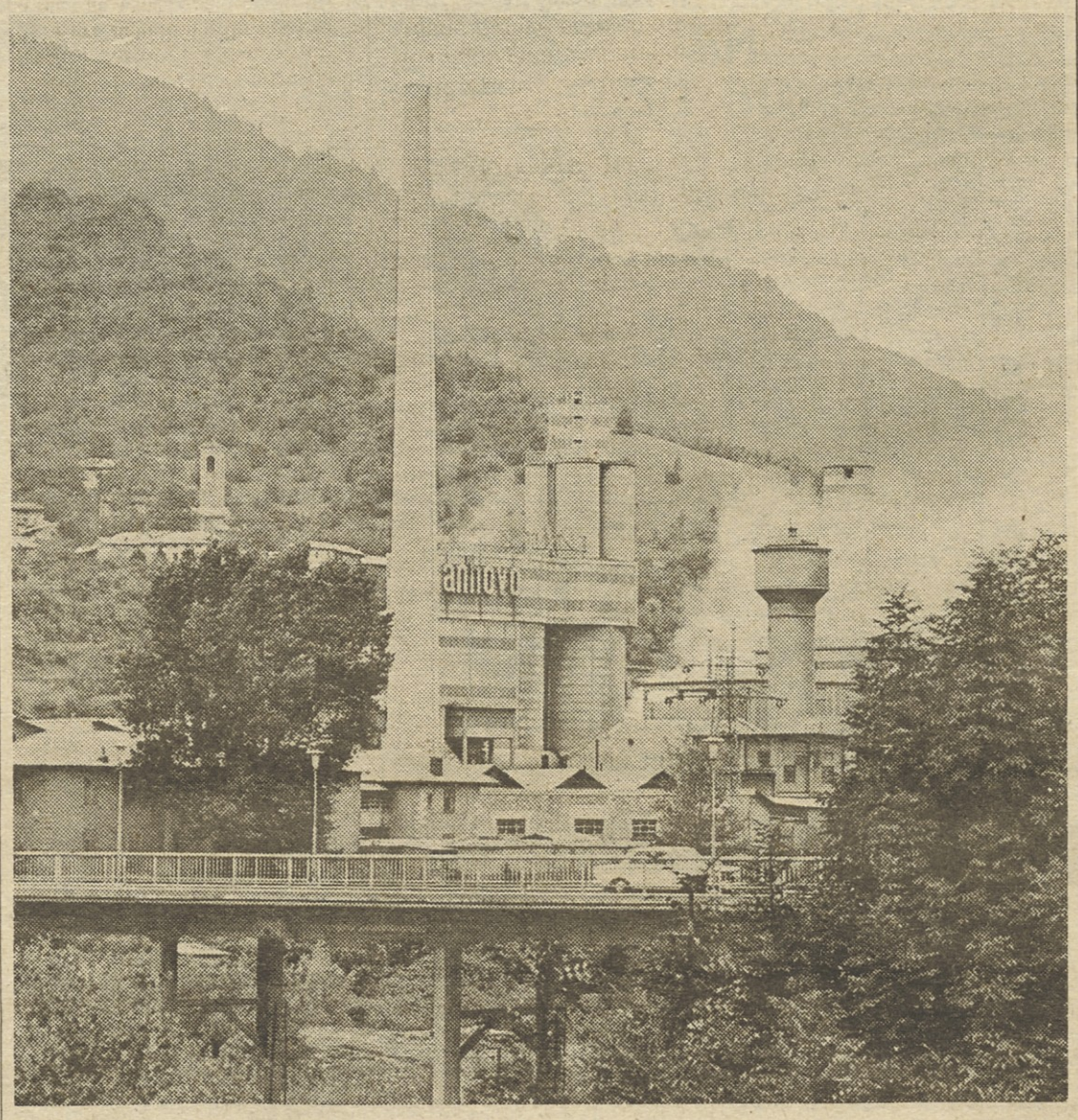

Rezultati meritev zavoda za varstvo okolja

Da bi prišli do natančnih podatkov o onesnaževanju okolja pri kurjenju z odpadnimi avtomobilskimi plašči, so v Anhovem opravili meritve strokovnjaki Zavoda SR Slovenije za varstvo okolja, centra za ekologijo in toksikologijo. Koncentracijo škodljivih snovi, ki izhajajo iz dimnika pri kurjenju s sekundarnimi gorivi (gumami), so merili pri izhodu iz elektrofiltra. V času meritev so v peči goreli avtomobilski plašči. Povzetek opravljenih meritev je takle:

»Rezultati meritev koncentracije škodljivih snovi, ki zapuščajo dimnik pri kurjenju s sekundarnimi gorivi (gumami), so pokazali, da je koncentracija izmerjenih škodljivih snovi v času meritev v dovoljenih mejah.« Predstojnik centra: dr. Primož Gspan, dipl. inž. fiz.

Radi bi vedeli za prihranek

Prejšnji mesec je na zasedanju delavskega sveta delovne organizacije Salonit Anhovo Jože Škrlec omenil, da prihranek ob uporabi starih gum ni bil prikazan v nobenem zaključnem računu. Odgovoril mu je Milan Vižintin, predsednik KPO:

»Zaključni račun se dela po določenih predpisih. Če bi ga delali po navodilih SDK, ga od navzočih ne bi znal nihče prebrati. V cementni industriji smo dosegli, da stroške razdelimo glede na kakovost goriv (mazut, premog, plin). Prihranek ob uporabi gum se ne skriva in bi lahko na posebno zahtevo pripravili analizo stroškov ob vsakem zaključnem računu.«

ZAVOD
ZA TEHNIČNO IZOBRAŽEVANJE
Ljubljana, Langusova 21
Izreden pomen inovacijske dejavnosti pri povečevanju produktivnosti dela, prihodka in dohodka OZD je podlaga, na kateri načrtujemo seminar (N-1)
TEHNIČNE INOVACIJE V SVETU IN PRI NAS
ki bo v petek, 22. marca 1985, ob 9. uri v Klubu delegatov, Ljubljana, Puharjeva 7.
Pisne prijave sprejemamo do 20. 3. 1985, dodatne informacije posredujemo po telefonu (061) 225-001 in 213-467.
Vabljeni!

★★★★★★★★★★
NOVO
UTRIP
časopis
za rekreacijo,
oddih in šport
★★★★★★★★★★
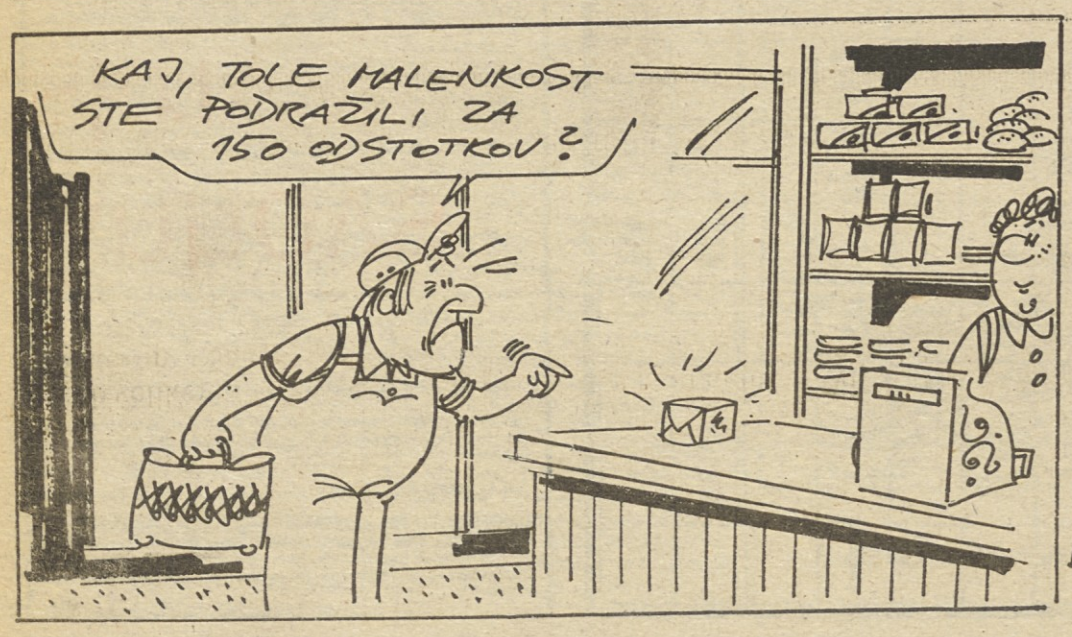
LIPE SVEDER: BREZ PANIKE